

976842 v/2

ORVOSI VÉNYTAN,

IRTA LATINUL

L STETTER JÓZSEF

ORVOS;

MAGYARITÁ ÉS BŐVITÉ

HAMARI DÁNIEL

ORVOS NÖVKENDÉK.

PESTEN, 1852.

MÜLLER GYULA SAJÁTJA.

**M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA**

MÜLLER EMIL könyvnyomdája,
barátoktere — kalaputcza sarkán.

ELŐSZÓ.

E' mű — mint a' címlapon látható — latin szöveg után magyarítatott. Szerző a' legnevesebb gyógyászok okszerű tapasztalatain épült 's különösen az igen jeles Hartmann F. K. tanár vénytanróli értekezletein hallott elvek szerint — így szól az előszóban — szerkeszté kiváló gonddal művét. — E' mű magyarított szövegét ittott, köztiszteletű tanárainktól sajátított nézetekkel, illetőleg vényekkel, bővítém. Én, e' tankörében előforduló műszavak közül — melyek leginkább görög — latin eredetűek — csak azokat vettem fel a' magyar szövegben, melyek elfogadják 's tekintélyesb hazai gyógyászaik ajkain forognak. — Az érdek, mely e' fordításra készítetett volt az, hogy magyar nyelven

is meglegyen e' tan, ha bár csak gyenge hézagpótlóként is addig, míg más teljesen avatott kezek, eredeti, a' várakozást minden tekintetben kielégítő becses munkával töltik be ezen tért, mely már annyival is inkább, mert a' tanári székek — az idő rövidsége miatt — alig jut egykét órája e' nélkülözhetlen tan terjelmesb elmagyarázására. De meg, a' nem rég mult idők viszonyaiban rejő azon ok is vezetett e' mű fordítására, miszerint a' latin nyelv elmellőztetett tanodáinkban: 's így abbani jártosságunk tetemesen megcsökkent; nem különben a' német nyelv tudása sincs mindenkinek birtokában, pedig e' tan leginkább ezen nyelveken van írva 's előadva egyetemünknél. —

Ha szeretett pályatársaim közül csak egyetlenegynek szélesbíthetém is csekélyes eljárásom által ismeretkörét: igen örülök.

Pesten télutó 5én 1852.

Hamari.

A' vény szerkesztés módjáról ál- t alában.

Azon orvos-gyógyszerészeti szabályok összege, mely a' vény szerkesztésnél figyelembe veendő, — vagy is az orvostól intézett utasítás a' gyógyszerészhez, melynél fogva ez a' rendelt gyógyszer készítése 's alkalmazása módjáról értesítetik 's kinek egyszersmind a' vény — recipe — szól, teszi a' mesterséget, vagy a' vény szerkesztésnek módját.

E' művelet, mely az egész orvostannak mintegy virága, igényli az orvostan egyéb részeinek is ismeretét, — mert a' gyógytan, vegytan és gyógyszerészet a' legbensőbb kapcsolatban vannak egymással, — ezen nélkülözhetlen tanok kellő ismerete nélkül az orvos soha erős nem lehet.

Legérdeklőbb az orvosra nézve, hogy az orvostan e' részében jártos legyen. Hirét veszélyezteti, ha a közönség elé hibás vényeket juttat, 's nem is fog soha a' beteg javára teljes sikerrel működni — bár a' kórnak, gyógyítás módjának, 's a' javallott gyógyszerek ismeretének birtokában

van is ha csak e' műveletben tökéletes avatottsága segélyül nem leend.

Két részre osztjuk tárgyunkrólí értekezletünket. — Az elsőben a' vény szerkesztésnek általános szabályairól, — a' másodikban az egyes vényekről — gyógyszer alakokról — szóllandunk.

I. RÉSZ.

A' vény szerkesztésről.

Az orvosi rendelet, vagy orvosi vény a' gyógyszerészt az orvostól bizonyos kór alak eltávolítása végett rendelt gyógyszerek megválasztásáról, mennyiségéről, készítés módjáról és vegyületeiről tudósítja; a' beteget pedig a' gyógyszerész által elkészített gyógyszer használatáról röviden, és világosan értesítse, szükség. Minden orvosi rendelet pedig, szabályok szerint irassék, 's az egyes kór alakhoz, 's az egyéniséghez alkalmaztassék.

A' vények háromféle szempontból tekintendők és osztandók fel. Rendeltetésükre nézve felosztatnak műtermiek- és mesteriekre. Műtermiek azok, melyek a' tárokból taláztatnak, 's melyek szerint a' gyógyszerész napi szükségekre a' gyógyszertárakban taláztató különbözőféle készítményeket állít elő. Így például vannak osztrák, porosz 'stb. műtermi vények, melyek szerint más

előállítás módjai vannak bizonyos készítményeknek. Mesteriek, melyeket az orvos maga, egyes esetekben a jelenvaló javalatok szerint szerkeszt. Tartalmukra nézve felosztatnak egyszerűk- és összetettekre. Azok egy, ezek több gyógyszerből állanak.

P é l d á k:

Egyszerű:

R. Kermes. mineral.
grana duo.
Sachar. albi
drach. semis.
M. f. pulv. div. in dos.
aequ. sex.

D. S. Naponkint három port bevenni.

Összetett:

R. Hydrarg. jodidulati
grana sex.

Használati tekintetben belső- és külsőkre ágaznak, az előbbiek bel, az utóbbiak kül használatra valók.

Extrac. opii
grana quatuor.

Lactucarii
grana viginti-
quatuor.

Extr. gvajac.
gran. quadra-
ginta octo.

M. f. pil. nro quadra-
ginta octo.

Consperg. Lycop.

D. S. Naponkint egy, később 2—3—4 lapdacs fél éves gyermekeknek bujakórban (Ricurd).

Az egyszerű vényekről nincs mit mondani.

Az összetett vény — formula composita — négy részből áll: alj-, segélyző-, javító-, és alkotó, vagy felvevőből.

Az alj — basis — kitűnő gyógyszer a' vényben, mit a' javalat leginkább igényel, ebben a' hatásnak — mit a' vény szükség, hogy előidézzen — biztosítéka van; erejére nézve tehát fő, bár mennyileg sokszor legkevesebb része a' vénynek. Ez alj ismét, vagy egyszerű, ha egy, vagy összetett, ha több gyógyszerből áll. Ha csak igen különös javalat nem kényszerít, az alj mindig egyszerű legyen, hogy a' gyógyszer hatása annál bizonyosabban kitudassék.

Segélyző — adiuvens — azon járulék, mely az alj működését némi módon előmozdítja, 's azt a' javalathoz inkább alkalmazza, akár erejét erősítvén, akár a' szerv fogékonyságát annak működésére felemelvén.

Javító — corrigens — azon szer, mely a' többi gyógyszerek felesleges, ártalmas, vagy kellemetlen minőségeit módosítván, azokat használhatóbbakká teszi. De ezen javítás a' gyógyításra szükségelt gyogyerők kárára ne történjék. Mikor tehát kényszerül az orvos a' gyógyszerek érzékeny minőségeit mint: szinót, szagát, kellemetlen ízét palástolni, 's a' beteg különös izléséhez (igen sokszor szeszélyéhez, kivált nőknél és gyermekeknél) alkalmazni, úgy használja az édesítő, illatos és szinító szereket, ne hogy a' fő gyógyszer erejét gyengítse. Illyenek: a' cukor, ször-

pök, mint: málna-, ribiszke- cukoré stb; illatos olajok: ibolya-, szegfü-, rózsa stb. olajok. —

A l k o t ó — felvevő, hordszer, hordanyag, constituens, -excipiens inkább vehiculum — a' vény azon járuléka, mely az egésznek megadja ohajtott alakját, 's mely nélküle el sem volna érhető. Figyelembe veendő itt is, mi az előbbinél; ovakodni kell ugyan is, ne hogy a' gyógyszer ereje kisebbitessék, elenyésztessek, vagy épen ártalmára legyen. Az alkotó mennyiségét legtöbb esetben, hogy kivánt alak nyeressék; a' gyógyszerészre bizzuk, kijelelvén azt így: *quantum satis, quantum sufficit* (mennyi elég).

Az összetett vény e' négy részéhez szokták még sorozni, az ékitő — *ornans* — és rejtő — *occultans* — szereket, de felvételnek ezek már a' javító és alkotó járulékoknál.

A' r e n d, melyben az összetett vény részei egymást követik, megtudható azon alakból, milyenné az összetett gyógyszer lesz, és szükségelt készítésének viszonyából. Hol ezen mozzanatok nem állnak ellent, először az alj, aztán a' segélyző, javító, utójjára az alkotó tétetik.

A' vény alkatrészeinek arányát az ő gyógyerejük, és kül minőségük kormányozza, mely viszonyra ügyelni kell, hogy az összetett gyógyszernek kivánt alakja legyen. Itt a' javító és alkotó mennyiségét az orvos, ha igen is közönyös természetűek, a' gyógyszerészre bízhatja, hogy a' kivánt alak megnyeréséhez a' szükségelt mennyiséget ve-

gye, de az alj és segélyző mennyiségét mindig pontosan meg kell határozni.

Az összetett vények szerkesztésében is az egyszerűsége törekedjék az orvos, ne úgy azonban, hogy más részről kopár egyformaságha essék. Ne írjon össze oly gyógyszereket, melyek vegytanilag szétbontják egymást, vagy melyek ellenkező erővel bírnak, ha csak valami különös cél elérése végett nem történik az. Szinte ne feledje a gyógyszerek egymáshoz viszonyát gyógyszerészeti tekintetben, 's legyen meggyőződve arról, hogy a' rendelt gyógyszerek vegyületéből a' legjobb alak származik.

Kétféle gyógyszer mennyiség vagy a dag különbözőtetendő meg: teljes — *generalis s. dosis nyctemericæ* — és részletes — *dos. specialis s. dos. hamaphagica*. — Az a' rendelt gyógyszer egész mennyiségét foglalja magában, ez pedig egyes részeit, melyeket a' beteg meghatározott időközökben venni tartozik. Ezek meghatározásában tekintettel kell lenni a' gyógyszer erejére, a' kór természetére, a' beteg életidejére, nemre, 's egyébbs körülményekre, mely szabályokat kell itt követni, előadja a' gyógyszeretan.

Az orvosi vénynek, mint értesítő iratnak öt kelléke van: felirat, kezdet, kijelelés, alirat és jegyzény. Ezek közül a' három utóbbi lényeges.

A' felirat — *inscriptio* — valamely tetszés szerinti jelből áll, mi leghelyesebben történik, ha ugyan egy lapon több vény iratnék, számmal.

Kezdeté — propositio s. initium — vagy előzője a vénynek a nagy R betű, a vény — recipe — szót jelentő.

A kijelelés — designatio — első lényeges része a vénynek, itt határoztatik meg, hogy minők, mily alakban, és mily mennyiségben veendőek fel a gyógyszerek a vényben.

Az alirat — subscriptio — a vény második lényeges része, mely a rendelt gyógyszerek készítés módjait adja elő.

A jegyzény — signatura — végre harmadik lényeges része a vénynek, mely a gyógyszerek mikénti használatát adja tudtul a betegnek. A vény e három lényeges része mert figyelemre legméltóbb, terjedelmesb magyarázatot igényel.

Kijelelésben a vény járulékaik tételnek ki s mennyiségük kiszabatik, mely mindig mérleggel határozandó meg.

A gyógyszerészeti mérték, fontok-, obonyok-, nehezékek-, terecs- és szemerekből áll, úgy hogy

	obony	nehezék	terecs	szemer	
Font	1	12	96	288	5760
Obony		1	8	24	480
Nehezék			1	3	60
Terecs				1	20

Rendtartás végett az orvos azon gyógyszereket, melyek külalakilag, suly és erőre nézve hasonlók, egymásmellé helyezi a' vényben, úgy, hogy mindegyik gyógyszer külön sorban legyen. Azokat, melyek készitést igényelnek, a' többi elébe teszi. Illő azon rendben szerkeszteni a' járulékokat, melyben azokat egymást követőleg a' gyógyszerész veszi bizonyos alak nyerhetés végett. Mikor egyéb figyelemre méltó nincs, akkor a' gyógyszerek becsük szerint rendeztetnek.

Az a l i r a t szükséges gyógyszerészi műtétekről értesít, melyeken a' gyógyszernek keresztül kell menni, hogy kívánt alakját megnyerje. Eféle műtét nemek az: összemételés, összetörés, keverés, a' por-, lapdacstömeg-, falat-, nyalat- és fejetnek habarása, forrázat, főzet, párlás, gyúrás, dagasztás, kotyvasztás, részletezés 'stb. Ezen műtétek mindegyike az aliratban saját szóval fejeztetik ki, ilyenek: *concosa*, *contusa*, *misce*, *fiat pulvis*, *fiat massa pilularum*, *fiat bolus*, *fiat electuarium*, *fiat emulsio*, *infunde*, *coque*, *stent in digestionem*, *malaxando misce*, *divide in partes aequales esp.* (összemetélve, összetörve, keverd, legyen por, legyen lapdacstömeg, legyen falat, legyen nyalat, legyen fejet, önts, főzd, emésztessenek, dagasztva keverd, oszd egyenlő részekre, és így tovább). — Ha a' gyógyszer készítés módja bonyolult akkor irandó: *fiat lege artis*, vagy csak

Fiatl. a. p. Emulsio. (legyen a' szabályok szerint p. Fejet). Az edény melyben a' gyógyszer átadandó, ugy szinte a' dugasz, vagy fedő az aliratban ittott kijelelendő p. **Detur ad scatulam, ad Chartam; Detur in vitro bene munito** (adassék tobozban, papirosban, adassék jól befedett üvegben).

A' jegyzény, signatur (jegyeztessék) szóval említetik, 's tudtúl adja a' betegnek az egyes adagot, a' használati időt, némelykor azon eszközt — vehiculum — mely által a' gyógyszer veendő 's a' hőmérséki fokot. Az egyes adagokat nagy evő, kis evő kanállal, kávécsészével, cseppenkint, kés hegygel,ogyoró, dió, csipet, marok nagyságával 'stb. határozzuk meg. Magában foglalja néha a' gyógyszer természetét, melyet azonban sokszor tanácsosabb elhallgatni. Ha a' beteg, vagy körződi az orvostól személyesen értesültek a' gyógyszer használatának módja felől, egyszerűn iratik: **signetur secundum instructionem** (jegyeztessék utasítás szerint). Külhasználatra szánt vény jegyzénye leginkább ez: **pro usu externo** (külhasználatra). Egyébiránt a' jegyzény világosan 's a' beteg anyai nyelvén irandó, tehát a' német nyavályásnak németül, a' cseh betegnek csehül, a' magyaroknak magyarul. Ki is látná helyesnek azt, hogy a' németnek cseh, a' magyaroknak német 'stb. nyelven adassék orvosi értesítés? Nem érténé meg a' beteg, 's azért igen könnyen halállal adózhatnék! Az orvosoknak erre is kell ügyelni,

ha becsülettel akarnak eljárni ügyeikben. Az orvos a' meg-irt vényt, a' hó-napjával, a' folyó év számával 's nevének alá-írásával zárja be. Az orvos neve előtt mindig ott álljon a' Dr. (doctor, tudor Tr.) két betű 's ne csak a' családi, de a' ke-reszt név is kiirassék a' történhető kételyek, félreértések, zavarok . . . . . elkerülése végett; azonban, kiket már jó hirük mások fölé emelt, azoknak ily kicsinyes formasá-gokra nem szükség ügyelni.

Mivel a' vény rövid utasítást kell, hogy adjon a' gyógy-szerésznek, kerüendő minden felesleges, de úgy, hogy a' vény érthetősége megmaradjon. Példaul, ha valamely név, mint: fü, gyökér, virágok, vonat, porok 'stb. többször előfordul, csak az első sorban iratik, a' következőkben pedig az elhallgatás jele (—) tétetik helyébe. Így, ha több gyógyszer hason mennyiségben veendő, csak végről emli-tetik meg mindannyinak egyenlő mennyiségbeni vétele a na szóval.

P é l d á k:

<i>R. Corticis Hippocastan.</i>	<i>Corticis Caryophill</i>
— <i>Salic.</i>	<i>ana.</i>
— <i>Gentian.</i>	<i>M. f. Pulv. alcoholis.</i>
<i>rubr.</i>	<i>S. Pulvis chinae fa-</i>
— <i>Calam.</i>	<i>ctitus</i> (Hufeland).
<i>aromat.</i>	

R. Pulv. r. rhei chin.
 — *Cremor. tart.*
 — *Sach. albis-*
simi ana
scrup. unum.

M. f. pulv. div. in dos.
aequ. sex.

D. S. Naponkint három port.

Igy sok mást rövidítve lehet írni, sőt mint hajdan jó-
 nak tetszett, jelekkel egész szavak fejeztettek ki, mely
 ma tán csak oly esetekben történik, midőn érdekében áll
 az eszélyes orvosnak a' vényt relytélyessé tenni a' kö-
 zönség előtt, különben jól alakított, olvasható betűkkel
 kell írni az egész vényt: 's hogy a' helyesírás szabályai sze-
 rint legyen elkészítve, felesleges említeni.

Még most is divátozó némely testek jeleit tudomásul
 ide iktatjuk, az orvos-gyógyszerészeti szokványos mennyi-
 ségek használatban levő jeleivel:

Font (libra) = ℔
Obony (uncia) = ʒ
Néhezék (drachm.) = ʒ
Terecs (scrupulus) = ʒ
Szemer (granum) = gr.
Fél mennyiség = β
Csepp (gutta) = gutt.
Lég (aer) = A
Borlél (alc. vini) = SA
Timso (alumen) = O

Parolt víz (aq. d.) = ∇
Válasz.v. (aq. r.) = ∇R
Eső v. (aq. plu.) = ∇P
Fövény (arena) = ∴
Ezüst (argent) = C
Mireny (arsen.) = ○○
Mész (calx) = C
Saletrom (nitr.) = ⊕
Olaj (oleum) =
Por (pulvis) = ‡ 'stb.

A' gyógyyszerek választásánál figyelembe veendő szabályok.

Rendeljen az orvos mindig:

a) *szükséges gyógyyszert* ;

Ovakodni kell mindig a' felesleges gyógyyszerektől, nem is kell rögtön, 's minden szükség nélkül gyógyyszerekhez folyamodni. Sokszor gyógyít a' természet öncselekvősége — autocratia naturae — által. 'S az idő nem csak testi, de lelki sebeket is behegeszt. Oly esetekben is rendel az orvos, midőn a' beteg számára már nincs többé üdv a' gyógyyszerekben, mert a' remény utósó támaszát megtagadni a' betegből, kegyetlenség lenne.

b) *legjobb gyógyyszert* ;

Ily gyógyyszer leend az, mely a' kórral viszonyítva, minden javalatot kielégít; bennékeit tekintve, legyen valódi, 's nem megromlott; ez okból a' belföldi gyógyyszerek elébe teendők a' külföldieknek, ha erejük hasonló. E' tekintetben, tehát az orvos előtt nem leend közönyös a' gyógyyszertár hire, mely rendeletére a' gyógyyszereket szolgáltatja.

c) *hatályos gyógyyszert* ;

A' gyógyyszer hatékonyságáról mindig bizonyosnak kell lenni az orvosnak. Azért a' másoktól dicsért, de általa is-

meretlen gyógyszerekkel ovatosan bánjék, 's azokat használja, melyek elég tapasztalat által megerősítvék, hasonul tartózkodjék minden egyes előforduló ismeretlen, 's az orvostan körébe fel nem vettektől, valamint az elavultaktól, és méltán kiküszöböltektől.

d) biztos gyógyszert ;

Az okosság világoljon az orvosnak. Általában ha veszély nem fenyeget, mindig a' gyengébb 's kisebb adagokou kell kezdeni, 's úgy lassankint az erősbek- 's nagyobbakra menni által. Lassankénti hozzászoktatás által sokat megbirhatni.

e) a' beteg idiosyncrasiájához (saját-kórszenviség?) 's körülményeihez alkalmazott gyógyszert ;

Vannak betegek, kik bizonyos gyógyszereket nem tűrhetnek, azoknál ez okból egészen más süker származik, mint a' mely váratott. Az előítéleteket 's balvéleményeket belátó eszélyes orvos, tehát tekintélyel fogbirni.

f) külérzékeknek tetsző gyógyszert ;

Kivált a' finyasoknál nem kell elhanyagolni. A' legjobb gyógyszer is, ha undorral vétetikbe, kijátszhatja az orvos várakozását.

g) végre a' házi ügyekhez alkalmazott gyógyszer ;

Hol az élet nem forog veszélyben, sokszor olcsóbb gyógyszerekkel is elérheti ohajtott célját az orvos. De ova-

kodjék, ne hogy az által a' kór meghosszabbuljon, vagy épen siettessék; ellenben a' gyógyíthatlan betegségekben — 's ezek száma nagy! — a' gyógyszerek drága készítményeivel a' családok nyomorai, kivált a' szegényebbekéi, hasztalanul ne öregbitessenek.

A' fiatal orvosnak az okosság még azon szabálya is ajánlandó, miszerint, mi előtt valamely vény írásához fogna, azt előbb átgondolja, ne hogy benne bár mit javítani kényszerüljön, vagy újra kezdenie kelljen, ezen habozás igen könnyen rossz véleményt költhetne a' jelenlevőkben.

Az orvos magaviselete a' beteg körül legyen öntudatos szerénységgel, gyengédséggel, finomsággal párulva, különösen arcáról mindig a' reménynek kell lesugárzani. Igen sok esetben a' reménynyújtás, több hős gyógyszereken túl tesz. A' lélektan kitűnő szolgálatot nyújt. Egyébiránt az élet, tapasztalat, körülmény igen sokra megtanít mindenkit.

II. RESZ.

Az egyes vényekről részletesen.

E' rész két alosztályra szakad, egyik a' bel, másik a' külvényekről, vagy gyógyszeralakokról szól.

Első szakasz.

A' bel-vényekről.

A' belvényekhez azok tartoznak, melyek gyógyszereket foglalnak magukban, szájon által gyomorba szállítandókat. Ilyenek:

1. <i>Por</i>	13. <i>Fejet</i>
2. <i>Lapdacs</i>	14. <i>Keverék</i>
3. <i>Falat</i>	15. <i>Julep</i>
4. <i>Nyalat</i>	16. <i>Közép keverék</i>
5. <i>Pogácsa</i>	17. <i>Tömény keverék</i>
6. <i>Szároz nyalat</i>	18. <i>Nyelet</i>
7. <i>Körénycse</i>	19. <i>Tejsavó</i>
8. <i>Olajcukor</i>	20. <i>Kocsonya</i>
9. <i>Forrázat</i>	21. <i>Nyák</i>
10. <i>Főzet</i>	22. <i>Conservae</i>
11. <i>Főzetes forrázat.</i>	23. <i>Kisajtolt fűnedvek</i>
12. <i>Ptisana</i>	24. <i>Növény fajok.</i>

I. P o r.

A' por (pulvis), gyógyszer alak, melyben az, műszeres hatás következtében legkisebb részekre osztva táltatik. A' gyógyszeres anyagot különféle természete szerint majd reszelni fellengíteni, törni, dörzsölni, morzsolni, őrleni, szitálni, majd más anyagokkal keverni szükség, hogy por alakba tétessék.

Alaki minőségre nézve háromféle por van: vastag, finom, és legfinomabb vagy alcoholisalt. Továbbá, vagy egyszerű, egy anyagból-, vagy összetett több anyagból álló; majd bel, majd kül haszonra való.

Ily alakot ölthetnek mindazon gyógyanyagok, melyek a nélkül, hogy erejüktől megfosztatnának az említett módok szerint egymással összenemtapadó legkisebb részekre osztathatnak. Ide tartoznak a' gyökerek, héjak, fűvek, virágok, magvak, földék, sók, 's a' folyadékok is, ha legkisebb mennyiségben porral kevertetnek 'stb. —

Ez alaktól elesnek minden tulkemény, és ragados testek, enyves folyadékok, ha azok nagyobb mennyisége szükségeltetik az ohajtott siker eszközlésére, némelyek már kisebb mennyiségben hatályosak levén, ezen alakot más porral keverve felveszik mint a' mákony, illó olajok 'stb. Sók melyek hamar nedülnek, csipős anyagok, igen bűdösök, keserűk, vagy melyek a' szükségelt készítésnél erejüket

elvesztik, végre mind azok, melyek igen nehezen hatnak ezen alakban nem használhatók.

Az alkatrészek egymáshoz aránya úgy legyen, hogy a' kitűzött cél minden tekintetben eléressék. A' rend mely szerint egymást követniök kell az, hogy először az alj, azután a' segélyző, vagy pótló, javító és az alkotó, vagy hordanyag tétessék.

A' rendelt por mennyisége a' használat különbfélesége szerint — melyre szánva van — különböző. Néha a' teljes adag részletes is, mint ez a' hánytató porokkal történni szokott. Máskor pedig oly mennyiség rendeltetik, hogy több naponát elég, és terecstől obonyon felül hághat. Kerülni kell, ne hogy oly porok rendeltessenek hosszabb időre, melyek ereje alkatrészeiknek illó parányaiban rejlik. A' részletes adag tiz szemertől egy nehezéig mehet, mely a' por fajsúlyától, és gyógyerejétől függ. Oly szerekhez, melyek legkisebb mennyiségben veendők, mint mákony, higany készítmények 'stb. valami közönyös adatik oly mennyiségben, hogy kényelmesen használtathassék p. cukor, édesgyökér por 'stb.

Alirattal a' gyógyszerész értesitetik, hogy a' vényben kijelelt anyagok porrá alakítandók. Ha a' por összetett ezen kifejezéssel élünk: *misce fiat pulvis*, (keverd porrá); ha nem, csak: *fiat pulvis* (legyen por). Ha az anyagok már a' gyógyszerész által por alakban tartatnak, 's mint ilyenek alkalmaztatnak, a' *fiat pulvis* feles-

leges volna. Tanácsos néha a' gyógyszerész igyekvéseül „*miscce exacte*“ (jól keverd) által a' kiszolgáltatásnál ösztönt adni, ha t. i. az alkatrészek egyenlő szétosztása igénylendő. Néhanéha a' mozsár is kijelelendő, melyben a' porok törendők p. a' sók, hogy kö mozsárban töressenek.

Meghatározván már a' kijelelésben a' teljes adagot, részletes az aliratban megállapítandó, mely háromféleképp történik. A' hol ugyan is nem szükséges a' részletes adagok pontos felosztása, a' por egész mennyisége átadatik a' betegnek, 's ez a' kapott értesítés szerint — melyet az orvos, vagy szóval, vagy a' kijelelésben add tudtára a' *k a n a l a n k i n t, k é s h e g y n y i t*“ stb. kifejezésekkel — meghatározott időközökben felemészti. Máskor a' rendelt teljes mennyiség, annyi részre osztatni parancsoltassék, hogy mindegyik meghatározott részletes adagot foglaljon magában. Következőleg fejeztessék ki: „*divide*, vagy *dividatur in partes aequales numero tot*“ (oszd vagy osztassék ennyi, és ennyi egyenlő részekre), vagy végre a' kijelelésben a' részletes adag fejeztetik ki 's az aliratban a' teljes, mely a' részletes adagok számának kijelelése által történik. Ekkor iratik: „*miscce fiat pulvis. Dentur tales doses numero tot*“ (keverd, porrá. Adassanak ily adagok ennyi 's ennyi számmal), — vagy: „*dispensetur in duplo, quadruplo*“ 's így tovább.

Végre az aliratban az edény is kijelelendő, melyben

adassék a' por, ekép: „Detur ad scatulam. Detur ad vitrum. Detur ad chartam. Detur ad chartam ceratam.“ (Adassék tobozba. Adassék üvegbe. Adassék viaszos-papirosba).

A' jegyzény, az egyes adag alkalmazási módjára, időre és azon hordszerre, vagy eszközre tanít melyel vagy melyben a' por beveendő. A' hordszer — vehiculum — a' por különfélesége szerint különféle lehet, többnyire víz használatik, lepároltan is, ostya, bor, sör, tej, árpalé, gőzök stb.

P é l d á k :

R. Pulv. rad. ipecacu.
scrup. unum.

— *tart. emet.*

gr. unum.

Sachar. albi

scrup. semis.

M. exacte, ut fiat pulv.
et div. in part. aequ.
duas.

D. ad chartam. S. Egy port vízben bevenni, 's ha félóra múlva kellő hányás nem történék, a' másikat.

R. Sulfat. sodae sicc.

drach. unam

et sem.

Pulv. rad. rhei chin.

drach. unam

M. exacte, ut fiat pulv.

Div. in part. aequ.
tres.

D. ad chartam. S. Minden két órában egy port vízben bevenni.

*R. Pulv. rad. Jalap.
dr. semis.*

*Merc. dulcis
grana qua-
tuor.*

*Elaeosachar. foe-
cul. scrup.
unum.*

*M. exacte, ut fiat pulv.
Div. in part. aequ.
duas.*

D. ad chartam S. Egy port be-
venni, 's ha két óra alatt kellő
székelés nem következnek, a'
másikat.

*R. Pulv. semin. santon.
— rad. filic. mar.
ana drach.
unam.*

*M. f. pulv. Div. in
part. aequales sex.*

D. ad chartam S. Minden két
órában egy port ostyában be-
venni.

*R. Pulv. semin. santon.
scrup. unum.
— rad. jalap.
scrup. semis.*

*Merc. dulcis
grana duo.*

M. exact., ut f. pulv.

D. doses tales numero duae
ad chartam S. Egy port bevenni,
's ha két óra múlva kellő szék-
letétel nem következnek, a'
másikat.

*R. Cremor. tart.
unc. unam.
Nitri puri
dr. duas.*

M. f. pulv.

D. ad scalam S. Minden két
órában egy kávéskanálnyi viz-
ben bevenni.

R. Sulf. aurat. antim.
gr. quatuor.

Extr. aconit

gr. octo.

Sach. alb.

scrup. octo.

M. exactissime, ut f.
pulv. Div. in part.
aequ. octo.

D. ad chartam S. Négyszer napjában egy port vizben vagy ostyában bevenni.

R. Merc. dulcis

grana qua-
tuor.

Opii puri

grada duo.

Sach. albi

drach. duas.

M. exactissime, ut f.
pulvis, et div. in part.
aequ. octo.

D. ad chartam S. Reggel, este egy port bevenni.

R. Opii puri

Pulv. rad. ipecacu.

ana gr. se-
mis.

Sach. albi

scrup. semis.

M. f. pulv.

D. doses tales numero duae ad chartam S. Reggel és este egy port bevenni.

R. Opii puri

grana duo.

Sach. albi

scrup. duos.

M. f. pulv. et div. in
part. aequ. quatuor.

D. ad chartam S. Este lefekvés előtt egy port bevenni.

R. Pulv. herb. digit. pur.
gran. semis.
Sach. albi
scrup. semis.

M. f. pulv.

D. doses tales numero quatuor
 ad chartam S. Négyszer napjában
 egy port bevenni.

R. Pulv. rad. squill.
gr. duo.
Cremor. tart.
scrup. qua-
tuor.

M. f. pulv. Div. in
part. aequ. quatuor.

D. ad chartam S. Napjában
 négyszer egy port bevenni.

R. Pulv. rad. rhei chin.
unc. semis.
Magn. muriat.
dr. unam.

M. f. pulv.

D. ad scaturam S. Minden két
 órában fél evő kanállal bevenni.

R. Pulv. cort. chin. fusc.
unc. semis.
Div. in part. aequ.
octo.

D. ad chartam S. Minden há-
 rom órában egy port édes borban
 bevenni.

R. Limat. ferr. alcohol.
gr. quinque.
Elaeosach. citr.
gr. quidec.

M. f. pulv.

D. doses tales numero sex ad
 chartam S. Négyszer napjában
 egy port bevenni.

R. Cremor. tart.
Sulf. chinin.
ana unc. un.

*Pulv. rhei.**Flor. sulfur.**Magn. calcin.**ana drach.**duas.**Pulv. acori**drach. un.*

M. D. S. Este k v s kanállal,
 r gy oszt ban ha k l nben kel-
 lemetlen.

*R. Camphor.**gran. semis.**Sach. albi**scrup. semis.**M. f. pulv. et*

D. dos tales numero sex ad
 chartam. S. K tor nkint egy port
 venni.

*R. Pulv. castor.**gran. sex.**Sach. alb.**scrup. semis.**M. f. pulv.*

D. dos. duae. S. Früh und
 Abends ein Pulver zu nehmen.

*R. Camphor. ras.**Mosch. orient.**ana gran.**unum.**Sach. alb.**scrup. sem.**M. f. pulv. et*

D. dos. tales sex ad chartam.
 S. Alle zvey Stunden ein Pulver
 zu nehmen.

*R. Flor. Zinc.**gran. unum.**Sach. alb.**scrup. semis.**M. f. Pulv.*

D. dos. tales numero duae ad
 chartam. S. Früh und Abends ein
 Pulver zu nehmen.

*R. Flor. sal. am. mart.
gran. duo.*

*Pulv. rad. liquirit.
drac. semis.*

M. f. pulv. div. in

*dos. aequales qua-
tuor.*

D. ad chartam. S. Alle vier
Stunden ein Pulver zu nehmen.

2. L a p d a c s.

A' lapdacs (pilula, catapotium, Galenus szerint *spherula*) gyógyszeres anyagokból, ezen alakhoz megkivántató állományt felvevőkből készült oly nagyságu keménycs gömböcse, hogy nehézség nélkül lenyelhető legyen, 's három szemer súlyát túl ne haladja.

Ez alaknál nincs semmi tekintet szagra és izre csak az állományra. Tehát minden testek, melyek részint maguk, részint másokkal keverve lapdacsok alakítására alkalmas kovásszá készíthetők, ezen idomnak megfelelnek. Lapdacsok készíthetők hát a) *tészta* nemű, ragadós anyagokból mint: mézga, gyánta. b) Oly *száraz* porokból, melyek ha enyves anyagokkal kapcsoltnak össze, a' körlégben szétnemfolynak, milyenek: a' *vonatok*, *nyákok* 'stb. c) *Híg*, sűrű, enyves állományokból mint a' *nyalatok*, *halzsamok*, *vonatok* 'stb. d) *Folyékony* anyagokból mint: a' *kis mértékben* hatékony illó *olajok*. Azon *gyógyszerek*, melyeket nagyobb mennyiségben

kell bevenni, hogy hatást idézzenek elő, továbbá olyak, melyek a' gyomorban legnehezebben oszlandó lapdacsokat adnak, ez alakban ne használtassanak.

A' lapdacsok alakításánál megkívántató, hogy minden anyag, mely összezuzható, előbb legfinomabb porrá töresék, 's az alkotóval jól összekeverve gyurassék, dagasztásék. Mézga gyanta megmelegített mozsárban, adván a' gyan-tához kevés borlélt, szükséges mennyiségű sűrű folyadékot, vagy port is kevervén még hozzá, lapdacsokká alakítatnak.

Ha hát az alkatrészek egymáshoz aránya, és természete olyan, hogy abból a' lapdacsok képzésére alkalmas tömeg nem készül, szükség valamely helyes alkotót hozzá adni. Sohasem kell a' gyógyszerész nézetére hagyni minőségileg, bár sokszor mennyiségileg rábizható. A' növényi szikkadt porok lapdacs gyurmává legjobban alakíthatók szörpvo-nat- méz- állományokkal; melyek lágyabbak mint kivántat-nék, növényi porokkal kevertetnek; igen sűrű, és nyulós mint szikkattabb vonatok- szappanyokhoz 'stb. kevés víz, vagy szörp adatik; gyanták- és mézgyantákhoz kevés bor-lél, vagy valamely festvény öntetik.

Mivel tehát az alkatrészek, vagy járulékok aránya pon-tosan nem határozhatja meg a' lapdacsokat, hogy a' szük-ségelt állomány mindig meglegyen a' tömegben, következő szabvány vezetheti mégis az orvost a' lapdacsok rendeleté-nél: e g y o b o n y por, gyanta, mézga, mézga-gyanta, szap-pany, sűrűbb vonat 'stb. szükségelt sűrűbb anyagból

mint méz-terpentin-lágyabb vonat-kenyér morzsából óthat nehezéket; kevésbé sűrűk, mint szörpök, nyákok, tojás széke, balsamok három-négy nehezéket; folyobb anyagok p. festvények két-három nehezéket, hogy lapdacs gyurma nyeressék. Minden akadály kikerülése végett pedig, azon járulék mennyiségének meghatározását mely inkább közönyös a' gyógyszerészre bizzuk, vagy más alkalmast jelelünk ekép: „quantum satis, ut fiat massa pillularum“ (mennyi elég, hogy lapdacs gyurma legyen).

A' teljes adag — dosis gen. — különféle, a' gyógyszer különféle hatása, és a' javalat szerint. Egy obonyon felül, vagy másfél ne igen rendeltessék, mert idő multával kiszáradnak, 's az első utakban alig oszlanak fel. A' részletes adag — dos. specialis — a' lapdacsok száma által — melyeknek sulya egy- két- legfelebb három szemernyi lehet — határoztatik meg, tizenötnél több egyszerre alig vétetik be.

Mi magát a' lapdacsok vényét illeti, következő szabályokhoz alkalmazandó. A' kijelelésben először iratik a' fő gyógyszer meghatározott mennyiségben, ezt követik a' többi alkatrészek, utójjára tétetik az alkotó. Az alirاتبan jelentetik a' gyógyszerésznek, hogy az alkatrészek kevertessenek, azután, hogy legyen lapdacs tömeg, melyből alakitassanak meghatározott mennyiségű lapdacsok, 's itt meghatározandó az egyesek sulya is vagy a' szám, melyet az egész mennyiségnek tenni kell. A' már megkészült lap-

dacsok behintetnek valamely alkalmas porral, ne hogy összeragadjanak p. onáz, koménymag- fahéj- édesgyökér stb. porral. Végre a' használható edény, melybe a' lapdacsok teendők, meghatározandó p. toboz, papiros, üveg. — **J e g y z é n y**, a' lapdacsok azon számát mutatja, mely mindegyik részletes adagokban van, 's a' vétel idejét, úgy szinte azon hordszert melyben vecndők, ugymint: vizet vagy más folyadékot, utánitalul. —

P é l d á k:

R. Sapon. medicinalis
Pulv. rad. rhei chin.
ana drach.

unam,

Aloes lucid. dr. sem.

Extr. tarax. q. s. ut
fiat massa pillularum.

Formentur inde pil-
lulae gr. trium. Con-
spergantur pulvere
foeniculi.

D. ad scatulam. S. Minden három órában öt lapdacsot bevenni, miudaddig mig nem kellő azékelés következik. —

P. Extr. tarax. unc. sem.

Mass. pilul. Rufi.

Calomel.

ana dr. unam.

Pulv. rad. liquir, q. s.

ut fiat. M. P. For-
mentur pillulae gr.
duorum. Consp. pulv.
liquir,

D. ad scat. S. Reggel este három lapdacsot bevenni.

R. Pulv. rad. jalap.

drach. unam.

Extr. helleb. nigr.
scrup. semis.

— *fumar. q. s.*

*ut f. M. P. Formentur
 pillulae ponderis gr.
 trium. Consp. pulv.
 lycopodii.*

D. ad scat. S. Minden három
 órában három lapdacsot bevenni,
 mindaddig mig kellő székelés
 nem következik.

*R. Muriat. hydrargyri
 corr. gran.
 sex.*

Solve in

*Aquae destill. ferv.
 q. s.*

Adde

Micae panis alb.

Sach. albi

ana q. s.

ut f. M. P. Form. P.

*numero centum octo-
 vaginta. Consp. pul.
 liquirit.*

D. ad scat. S. Javalat szerint

*R. Pulv. squill. mar. sicc.
 drach. unam.*

*Extr. lactu c. viros.
 dr. semis.*

*M. f. M. P. Formen-
 tur pillulae Nro. tri-
 ginta. Consp. pulv.
 anisi.*

C. ad scat. S. Három óránkint
 egy lapdacsot bevenni.

R. Aethiop. antimon.

Extr. aconit

*ana scrup.
 unum.*

— *hyosc.*

*gran. quin-
 que.*

Pulv. card. ben. q. s.
ut fiat M. P. For. P.
Nro viginti. Consper-
gant. pulv. liquir.

D. ad scat. S. Viermahl des
 Tags jedesmahl eine Pille zu neh-
 men.

R. Gumm. ammon. dep.
Saponis medicinal.

ana dr.

duas.

Extr. cicut.

scrup. un.

Sulf. aurat. antim.

scrup. se-
mis.

Extr. tarax. q. s.

nt fiat M. P. Form.
P. pond. gran. trium.
Consp. pulv. lycop.

D. ad scat. S. Alle drey Stun-
 den fünf Pillen zu nehmen.

R. Limat. ferr. alcahol.
dr. tres.

Pulv. flav. cort. aur.
dr. unam.

Extr. gentian q. s.
ut f. M. P. Form. P.
gr. trium. Consper.
pulv. cinnam.

D. ad scat. S. Viermahl in
 Tage von drey bis vier Pillen zu
 nehmen.

3. F a l a t.

Falatnak (bolus) mondatik oly nagyságu, göm-
 bidomu lágyos tömeg, mely egyszerre kényelmesen lenyel-
 hető.

Ezen alakban adatnak azon gyógyszerek, melyek az izlés- és szaglásnak igen kellemetlenek, 's melyek lágyságukat megtartó összeálló tömeggé képeztethek. Vannak némely gyógyszerek, mint a' nyalatok, melyek már magukban falat alakúak. Másokat, melyek szározak, folyadékokkal és viszont, szükségelt aranyban keverni kell. E' végre az alkotó mennyiségét a' gyógyszerészre bizza az orvos, ekép: „Fiat cum sufficienti quantitate mellis syrapi, conservae etc. Bolus, vagy quantum satis ut fiat Bolus“ (Elég mennyiségű mézszörppel 'stb. legyen falat, vagy mennyi elég, hogy legyen falat).

Részletes mennyisége minden falatnak tiz szemertől két nehezéig hághat; a' teljes pedig soha négy falatnál több ne legyen.

A' kijelelési szabály ugyan az, mi a' lapdacsoknál.

Alirat többnyire a' következő: „misce, fiat bolus, et dentur tales numero duotres“ etc. (keverd, legyen falat, 's adassék szám szerint kettő három 'stb.) Vagy ha a' teljes mennyiség megiratott már a' kijelelésben-, rendeltetik: „misce, fiat inde boli numero tres, quatuor“ etc. (keverd, legyen belőle négy öt falat 'stb.). Jegyzénya' közönséges szabályokhoz alkalmazandó.

P é l d á k :

R. Pulv. rad. rhei chin.
dr. semis.

Sulf. magnes.
scr. unum.

Mell. pur. q. s.
M. F. Bolus. Consp.
pulv. liquirit.

D. ad chartam. S. Egyszerre
 bevenni.

R. Pulv. rad. ipecac.
scrup. unum.

Tart. emet.
gran. unum.

Syrup. comm. q. s.
M. F. Bolus. Consp.
pulv. foenic.

D. ad chart. S. Vizzel bevenni.

R. Pulv. rad. jalap.
drach. sem.

Merc. dulc.
gran. sex.

Mell. puri q. s.
Misce, fiat Bolus.
Consp. pulv. anisi.

D. ad chart S. Reggel éhgyo-
 morra bevenni.

R. Pulv. semin. santon.
drach. sem.
 — *rad. jalap.*
scrup. semis.

Merc. dulc.
gran. quin-
que.

Mell. puri q. s.
M. F. Bolus. Consp.
pulv. cinn.

D. ad chartam. S. Reggel éh-
 gymorra bevenni.

R. Pulv. rad. gentian.

— — *acor.*

ana gran.

decem.

Extr. absinth.

scrup. unum.

Syrup. cort. aur. q. s.

M. fiat Bolus.

D. tales Nro quatuor. Consp. pulv. liquir. S. Négyezer napján egyet bevenni.

R. Pulv. rad. val. sylv.

drach.

semis.

— *castor. mosc.*

gran.

quinde-

cim.

Syrup. cort. aur. q. s.

nt fiat Bolus.

D. tales Nro quatuor ad chart. Consp. pulv. anisi. S. Viermahl

im Tage jedesmahl ein Stück in Wasser zu nehmen.

R. Pulv. cort. per. fusc.

drach. duas.

Syrup. cort. aur. q. s.

M. f. inde Boli nu-

mero quatuor. Consp.

pulv. cinnamon.

D. ad scat. S. Viermahl im Tage, jedesmahl ein Stück zu nehmen.

R. Limat. ferr. alcol.

gr. decem.

Extr. gentian

drach. un.

Syrup. foenic q. s.

Misce, fiant inde Boli

Numero tres. Cons-

spergantur pulvere

cinnamonii.

D. ad chartam. S. Früh nüchtern, gegen Mittag, und Abends 1 St. zu nehmen.

4. N y a l a t.

A' nyalat (electuarium) tobberre alkalmas gyógyszerből készült péphez hasonló tömeg. Bár a' nyalat állományának lágynak kell lenni, mind a' mellett kívánatos, hogy kellő keverés után, minden járuléka azon helyen maradjon a' melyen akkor van, és semmi se száljon súlyánál fogva fenekre.

A' nyalatokhoz közönségesen szároz porrá tört gyógyszerek vétetnek; melyek méz, szörp, nedv, róób, gyümölcsbél, vagy más alkalmas folyadék közvetítésével egyszerű keverés által ezen alakká változtathatók. Nem használhatók ez alakban azok, melyek igen kellemetlen szag's izzel birnak, melyek könnyen savanyodnak és rothadnak, melyek fajsúlyoknál fogva könnyen fenekre szállnak, melyek oly hatályosak, hogy a' nyalatban soha pontosan meg nem határozható legkisebb részletes adagkint sem nyujtathatnak.

Különbfeleségeik szerint az egyes járulékok a' r á n y a is különféle lehet. Leginkább a' gyógyszerész tapasztalata bizza az orvos az alkotó mennyiségének meghatározását. Általában a' következő szabály vezetheti az orvost a' nyalat írásában. Egy rész porhoz, a' sűrűbb alkotóból p. conservából, mütermi nyalatból nyolc rész; kevésbé sűrűből p. roob- mézből három rész; folyéko-

nyabb állományuból, mint szörpből két rész vételik.

A' nyalat teljes mennyisége egy és öt obony közt froghat; nagyobb mennyiségeket rendelni tartoztat a' megromlás, melynek a' nyalatok kitétetvék. A' részletes adag, mogyoró, szerecsen-dió, vagy kis- nagy-evőkanállal 'stb. határozatlik meg.

A' nyalat vénye, a' fő szabályok szerint szerkeztendő. Kijelelésben először a' fő gyógyszerék, azután a' felvevő vagyis alkotó tételnek. Az alirat: „*misc e, fiat electuarium*“ (keverd, nyalattá) szokott lenni. Ha a' nyalatot lágyabbuak akarjuk „*mollius*“ (lágabb) szócska adatik hozzá. Azután az edény jelettetik ki: „*detur ad fictile*“ (adassék köcsögben). — A' jegyzény, szokáson kívül, ha szükség, tudtul adja, miszerint minden egyes adag vétele előtt a' nyalat megkeverendő. Kötelesség néha a' beteget értesíteni arról, ha netán idő multával a' nyalat igen sűrű lenne, hogy valamely folyadékkal — legjobb vízzel — higítsa meg.

P é l d á k :

Enyhitő nyalat.	<i>Roob sambuc.</i>
<i>R. Pulp. prunor.</i>	<i>drach. sex.</i>
<i>unc. duas.</i>	<i>Pulv. fol. senn.</i>

Cremor. tart.

ana dr. tres.

Mell. depur. q. s.
ut fiat electuarium.

Székeltető nyalat.

R. Roob samb.

— *ebul.*

— *junip.*

ana unc. un.

Pulv. rad. jalap.

scr. duos.

— *arcan. dupl.*

drach. duas.

Syrup. de spin cerv.

q. s. ut fiat electuarium.

Bélférgek elleni
nyalat.

R. Pulv. semin. santon.
drach. duas.

Pulv. rad. valer.

— — *jalap.*

ana dr.

unam.

Mell. depur.

unc. dua.

M. F. electuarium.

D. S. Naponkiut reggel egy
kávés kanállal bevenni.

Láz elleni nyalat.

R. Conser. absinth.

— *cochlear.*

ana dr.

duas.

Pulv. cort. per. alc.

unc. sem.

Syr. fumar. q. s.

ut fiat electuar.

D. S. Minden két órában egy
kávés kanállal bevenni.

5. P o g á c s a .

A' pogácsa (trochiscus s. trociskos) porrá változtatott szároz, 's valamely folyadékkal téstává gyurtyógyszerekből áll, alaka különféle, csak gömbidomu nem. Szaglász- és izlésnek tetsző anyagok választandók ez alakhoz, a' nem tetszőket mellözni kell. Cukor, keményítő, arabiai mézga, vagy tragacantnyák alig maradhatnak el.

Itt az alkotó, és alj közti arányt az orvos alig állíthatja fel, azért mindig valamely közönyös alkotó választatik 's mennyisége a' gyógyszerészre bízatik. Ezt a' kijelzés mutatja. A' trociskos teljes adaga egy, vagy másfél obonyig mehet. Részletes adagban az egyes pogácsa háromtól egész tiz szemernyi súlyal bírhat, 's a' járulékok hatályossága szerint egy vagy két pogácsát foglalhat magában. Az alirat: „fiant lege artis trochisci“ (legyenek a' szabályok szerint pogácsák). Azután száma vagy súlya határoztatik meg mindegyik pogácsának, majd a' por melyel behintendők, 's az edény jelettetnek ki. Jegyzény, a' részletes adagot, időt és az ismétlést adja tudtul.

P é l d á k :

R. Castor. pulv.

dr. semis.

Sach. alb.

unc. unam.

Mucil. tragac. q. s.
ut f. Trochisci gr.
trium.

D. ad scatulam. 9. Minden
 három áruban egyet bevenni.

R. Pulv. glizirr.
drach. duus.
 — *ireos florent.*
dr. unam et
semis.
 — *amylī.*
 — *sach. alb.*
ana unc.
unam.

M. et ope tragacan-
thae in aqua solutae
fiant Trochisci gr. de-
cem.

D. ab scat. S. Napjában több-
 ször egyet bevenni.

R. Olei dest. men. crisp.
gutt. decem.

Pulv. subt. fol. menth.
drach. tres.

Tinct. anod. comp.
grana qua-
tuor.

Sach. alb.
unc. unam.

Addita mucilage
gummi arabici fiant
trochisci gran. de-
cem. Consp. pulv. cin-
nam.

D. S. Mint az előbbi.

R. Succī catechu
drach. duus.
Pulv. rosar. rubr.
Sach. alb.
ana dr. tres.

Mucil. sem. cyd. q. s.
ut fiant Troch. gr. sex.

D. ad scat. S. Alle drey Stun-
 den ein Zeltchen zu nehmen.

6. Szároz nyalat.

A' szároz nyalat (morsulus s. electuarium siccum) tűz által folyossá tett 's más gyógyszeres anyagokkal kevert, meghűtés által szilárdított négyszegű cukor táblácskákból áll.

A' cukor tűzön körülbelől felényi mennyiségű vízben felolvasztatik, lehabzás által megtisztítatik, 's a' táblázhatási állományig sűrítetik az az mignem a' bele bocsátott', és kivont lapocról szilárd kötélcse alakban nem nyulik. Akkor a' szároz nyalat járulékaí, vagy porok a' cukorba vetetnek 's a' lapoccal gondosan összekevertetnek. Ezután a' tömeg, ezen célra szolgáló megnedvesített fa készítménybe tétetik, hol meghűlvén négyszegű darabokra metéltetik.

A' szároz nyalat főszerei tehát porok, vagy fajkeverékek — species — de melyek nem kemények nem ragadosok. Nélkülözendők a' kellemetlen, így sulyos és hősszerrek mint járulékok. A' felvevő itt mindig cukor.

A' teljes mennyiség, nehezebb készítése végett, ne legyen négy obonyon alól. Mindegyik szároz nyalat r és zle tes mennyisége egy neheztől fél obonyig emelkedhetik. A' cukor mennyisége a' többi járulékokhoz képest négy- hatannyi legyen. Leginkább pedig a' gyógyszerészre bizatik annyit venni, mennyi szükséges.

A' kijelelésben, vagy a' meghatározott mennyi-

ségü felvevő 's azzali bánásmód tétetik először 's azután a' felveendők, vagy pedig megfordítva először a' felveendők — lényeges gyógyszerek — azután a' felvevő, vagy hordszér. Az alirat, vagy a' készítés módjáról értesít, vagy egyszerűn megjegyzi: *misce, fiant lege artis morsuli ponderis determinati*“ (keverd, legyen szabály szerint meghatározott súlyu szároznyalat). A' jegyzényben semmi különös.

P é l d á k:

*R. Antimon. crud. alc.
drach. tres.*

*Amygd. dulc. exc.
unc. semis.*

*Elaeos. citr.
drach. un.*

*Inmisceantur sachari
albi in aqua cinna-
momi soluti, et ad
consistentiam tabu-
landi cocti unciis tri-
bus cum dimidia. F.
inde Morsuli ponde-
ris drach. unius.*

D. ad scatul. S. Reggel délbe
este egyet bevenni.

R. Consert. absinth.

Semin. santon.

— *tanacet*

ana drach.

duas.

Aethiop. miner.

dr. tres.

Resin. jalap

dr. semis.

*In pulverem redacta
immisceantur Sach.*

alb. in aqua anisi soluti, et ad consistentiam tabilandi cocti unc. quinque. F. in-

de Morsuli dr. duarum.

D. ad scatulam. S. Naponkint egyet vagy kettőt bevenni.

7. Körénycse. (?)

A' körénycse (*rotula s. orbiculus*) kerekded, fölül homorú alul síklapu gyógyszer alak, kisebbsége 's nagyobb áttetszősége által különbözik a' száros nyaltattól.

A' körénycsék hordanyaga a' legtisztább cukor; fő járuléka legfinomabb porok, növények kellemes nedvei, illó olajok, festvények. Készítése és rendelése módja nem különbözik a' száros nyaltattól.

P é l d á k :

Borboja körénycsék.

R. Sach. alb. in pulv. triti q. v.

Incalescat ad ignem, dein addat.

Succi berberum quantum sufficit ut sacharum lente diffuat, et effundat. in rotulas.

Detur ad scatulam S. Töt-
szés szerint bevenni.

Borsos menta körénycsék.

R. Sach. albiss. in pulv. triti unc. un. Incalescat ad ignem, dein addantur :

Olei destill. menth.
piper gutt.
sexdecim.
Aquae menth. q. s.
ut sach. tantum dif-

fluat, et statim effun-
datur in rotulas.

D. ad scatulam. Sign. Nach
 Bericht.

8. Olajcukor.

Olajcukor (elaeo sacharum) az olaj és cukortól neveztetik így ezen készítmény, midőn t. i. illó olaj elegyül cukorral. Ezen elegyület kétfélekép nyeretik, vagy az illó olaj, mozsárban töretvén a' cukorral, összeáll, 's jól befedett edényben tartatik; vagy fris citrom és narancs héjak dörzsöltetnek cukor darabhoz mindaddig, mig ez a' héjak szagával és ízével jól meg nem telik; ekkor az illó olajjal átjárt felület késsel lehorzsoltatik. Az illó olaj és cukor közt azon arany tartandó meg, mely szerint, ugy nyolc — tizenkét csepp essék egy obonnyi cukorra. E' mütét vége az, hogy az illó olajok por alakban állitathassanak elő, hogy vizes folyadékokban olvadók, 's más gyógyszerek járulékaikul legyenek azért, hogy erejük vesztesége nélkül több ideig fentartathassanak. Sokszor mint ilyenek, mesteri vény járulékaikul.

9. F o r r á z a t.

A' f o r r á z a t (i n f u s u m) csepp folyó gyógyszer, magában foglalván valamely gyógyszeres test haté-

kony részeit, melyeket bizonyos csepp folyó test ráöntése által melegség segélye nélkül, vagy csak kevéssé kisebbel mint a' forró vizé, nyerhetni és kivonni lehet.

Mind azon anyagok használhatók ezen alakhoz, melyeknek hatékonysága főzés által elvesztendő illó részeikben fészkel. Továbbá olyanok, melyek hatékony részeiket ezen egyszerű mütét által a' folyadékkal közölhetik. Végre melyeknek gyógyszeres részeiket, a' forrázat által nyerteket, elválasztottan más nehezebben olvadóktól, akarjuk használni.

Többnyire három részből áll a' forrázat: *felveendő* — *basis* vagy *diu vans* — *felvevő*- és *mellékzetből* — *accessorium*. —

Felveendők: a' növény gyökerek, héjak, fák, levelek, magvak, gyanták, mézga-gyanták 'stb. Az állat- ásványszórból is némelyek, mint: hódany, a' hódany festvényhez, vasreszelék az ugynevezett vasas borhoz használtatik.

Felvevők különbfélék, a' kifejlesztendő részek különbfélesége szerint; közönséges és lepárolt víz, tej, tejsavó, sör, bor, ecet, égélegvizegy, pálinka 'stb.

Mellékzetek azok, melyek az elkészült forrázathoz adatnak, mint: szörpök, olajcukrok, lepárolt vizek, ásványsavak (fémdéksavak?), kiédeztett ásványsavak, különbféle nedvek 'stb.

Szoros értelemben forrázat alatt értjük csupán azon folyadékot, melynek hordanyaga a' kutviz, 's a' mely forrá-

zat által egyedül a' sós, mézgás, keserű és csipős részeit veszi fel a' gyógyszereknek. A' többi források saját neveket kaptak, ugymint: bor-, sör-, ecet-, festvény-, illatos égélegvizegyforrások 'stb.

A' forrászat teljes mennyisége néhány obonytól több fontig változó; a' részletes pedig, a' forrászat hatékonyságának, és a' javalatnak felel meg, 's csészénként, kanalként, 's más hasonló módon osztatik el.

A' felveendő aránya a' folyadék szerint különböző, 's nyégyszerannyitól husszorannyira hághat fel. Négyszerannyi legyen körülbelől a' nyers gyógyszer mennyisége a' forrászatban, mintha különben adatnék.

A' kijelelés, a' leforrázandó gyógyszert mennyiségével, és a' folyadékot — menstruum — mutatja. Az alirat a' készítés módját, mint az összevágást, összetörést, 's a' hőfokot jelenti, mert a' leöntés lehet meleg, langy és hideg, ('s itt alkalmilag legyen megjegyezve, hogy a' „forrászat“ gondolkodástani hibás elnevezés, mert forrázni vagy forrózni csak forró folyadékkal lehet nem pedig hideggel is); továbbá tudatja az időt, meddig a' műtétnek tartani kell; a' hatékony részek azon sokféle könnyen olvadáhatósága szerint változik, így, ha az öntet meleg, negyed óráig; ha hideg, tizenkét, vagy több óráig is megtart; vajon zárt edényben történjék-e a' leöntés, vajon rázassék-e? — végre tudtul adja a' mellékzet- és adalékokat — collatio, accessorium, — mely segélyző majd ja-

vitó. Néhanéha az edény is megemlítetik. Jegyzény az általános szabályokat követi.

P é l d á k:

R. Rad. ipecac.
drach. duas.

Conciss. inf.

Vini optimi

unc. duabus.

Stent per sex horas
in loco tepido. Colat.

D. S. Hányital, melynek felét kell bevenni, a ha félóra múlva kellő hatása nem lenne, a másodikat.

R. Fol. senn. alexand.
unc. dimid.

Inf. s. q. aquae font.
per mediam horam v. c.

In colat.

unc. sex.

Solve

Mann. elect

unc. unam,
et semis.

D. S. Minden félóraban, fél kávécsészével bevenni.

R. Rad. rhei chin.

dr. duas.

Contus. inf. s. q.

Aquae font. ferr.
per quadrantem horae
v. c.

Colat. unc. sex add.

Sal. mirab. Glaub.
drach. duas.

Syr. cich. cum. rheo
unc. unam.

M. D. S. Kétóránkiut két evő kanállal bevenni.

R. Squill. marin. sicc.
Cort. cinnam.
ana drach.
duas.

Concis. Contus. inf.
Vini optimi
libr. duas.

Stent in digestion tepida per 24 horas.

Colat. adde

Syr. cort. aurant.
unc. unam.

D. S. Minden három órában egy evő kanállal bevenni.

R. Flor. chamom.
drach. duas.

Inf. s. q. aquae font.
serv. per quadrantem
horae v. c.

Colat. unc. octo, add.

Liqu. miner. anod.

Hofm. drach. semis.

Syrupi simplicis
drach. duas.

M. D. S. óránkint fél kávészéssel bevenni.

R. Rad. angelic.
drach. tres.

Contus. inf. s. q. aquae font.
serv. per quadrantem horae v. c.

Colat. unc. octo refrigeratae, adde

Spir. corn. cerv.

Liqu. miner. anod.

Hofm. ana dr. sem.

Sach. albi. dr. tres

M. D. S. Kétóránkint, két evő kanállal bevenni.

R. Rad. valer. sylv.
dr. tres.

Inf. s. q. aquae font.
serv. per quadrantem
horae v. c.

Colat. unc. sex refrigeratae, adde

Tinct. castor.

dr. semis.

Syr. flor. cham.

unc. semis.

M D. S. Kétóránkint, két evő kanállal bevenni.

R. Flor. arnic.

Rad. imporat.

*ana drach.
duas.*

*Inf. s. q. aqu. font. ferr.
per quadrantem horae
v. c.*

Colat. unc. octo refrigeratae, adde

Spir. corn. ceru.

dr. unam.

Syrup. althaeae

unc. unam.

M. D. S. Mint az előbbi.

*R. Cort. perur. fusc.
rud. contus.*

unc. unam.

*Inf. s. q. aqu. ferr. per
24 horas.*

*Colat. libr. unius,
adde*

Tinct. cinnam.

dr. duas.

D. S. Mint az előbbi.

*R. Cort. peruv. fusc.
unc. unam.*

*Ruditer contus. infun-
datur cum.*

*Vini optimi libr.
una. stent in digestionem
tepidam per biduum v. c.*

Colat. adde

Syr. aurant.

unc. unam.

D. S. Mint az előbbi.

R. Rad. calam. arom.
drach. duas.

Inf. s. q. aquae font.
fero. per quadrantem
horae v. c.

Colat. unc. octo,
adde

Mucil. gumm. arab.
unc. semis.

Tinct. opii simplic.
gutt. quin-
decim.

Syr. menthae
dr. duas.

M. D. S. Alle Stunde einen
Esslüffel voll zu nehmen.

R. Fol. digit. purpur.
Semin. anis.

una drach.
semis.

Inf. s. q. aqu. fero. per
quadran. horae v. c.

Colat. unc. qua-
tuor, adde

Syr. simpl. dr. duas.

D. S. Drey Mahl des Tags ei-
nen Esslüffel voll zu nehmen.

10. F ö z e t.

A' fözet (decoctum s. apozema) cseppfolyó
gyógyszer, mely nyeretik, midön valamely folyadék vala-
mely gyógyszeres testnek hatékony részeit főzés által fel-
oldja 's magával egyesíti.

Áll a' fözet felveendő- felveendő- és mellékzet-
ből. Felveendők lehetnek mind azon gyógyszeres testek,
melyeknek hatékony részeik a' tannin- és vonatnyában,

gyantában mézga-gyantában, 's nyákos alkatrészekben honolnak, és a' melyek ezen részeiket a' folyadékkal csak a' víz-forrás hőfokánál közlik, (Vízforrás hőfoka $+ 80^{\circ}\text{R}$. 100°C . 212°F .).

A' melyeknek erők pedig azon illatos és illó részekben vannak, melyek a' főzethez megkívántató melegehatása következtében elszálnak, ez alakhoz nem alkalmazhatók, valamint olyanok sem, melyeknek gyógyerejük főzés által megváltozik, mint péld. a' rabarbara, édesgyökér, kapotnyak, senna 'stb.

Felvevőül közönségesen víz, néha tej, téjsavó, és sör használtatik. Bor és párolt víz szinte használtatnak a' főzetekben, de erejük forrás alatt elvesz.

Mellékzetek azok szoktak lenni, melyek a' forrázatnál, csak az még itt figyelembe veendő, hogy vonatok és porok kisebb mennyiségben adandók a' főzetekhez, mert már magukban is inkább telítettek, mint a' forrázatokhoz.

A' főzetek ellenben több javítót kívánnak, mint a' forrázatok.

Általában, mik a' főzetek készítésénél figyelembe veendők, ezek: hogy a' folyadék minél nagyobb felületen érintkezhessék a' felveendőkkel, szükség ezeket összetételni, összetörni, morzsolni 'stb.

A' főzés ideje, a' járulékok erősebb, vagy lazabb szövététől függ, ugy annyira, hogy némelyek főzése negyed óra alatt végbe megy, másoké órákig eltart.

Függ továbbá a' főzés ideje azon céltól, mely szerint a' gyógyszerneke vagy ama részei szándékoltnak kihuzatni főzés által; mert némelyeké sokszor első forradásra, másokéi hosszalmas főzés után vonatathatnak csak ki. Így tudva van, miszerint a' rabarbara késlelt főzés által tisztító erejéből annyit vesz, mennyit összehuzó ereje növekszik; a' quassiafa huzamosb főzes után kesernyességéből sokat vesz.

A' viz mennyisége a' főzés idejének, a' járulékok természetének és a' főzet erősebb, vagy gyengébb javalatának felel meg. Így, ha a' főzés hosszabb ideig szükségeltetik, több viz száll el, hasonul a' porhanyos, vízben dagadó, szivacs természetű járulékok több vizet felemésztenek.

Főzeteknél, melyekbe több járulékok vétetnek fel, azok, melyeknek főzésére hosszabb idő kivántatik, hogy hatékony részeik kivonathassanak, először egyedül főzetnek, azután adatnak hozzájuk egymásután a' többiek.

Hogy a' főzet gyógyszeres ereje kárt ne szenvedjen, aliglehet más megtisztítási módot ajánlani, mint azt, mely a' nyugalomba helyezés által, így a' vastagabb részek leülepedvén, érhető el, — vagy megszűrés által. Azon tisztítási mód, mely a' tojás fehérnye megalvása, és ismételt forralás által következik, a' várt célnak nem felel meg 's egyszersmind a' főzetből sok hatékony részt elragad.

Főzetnél a' járulékok aránya és mennyisége a' forrázat szabályait követi.

A' rend, mely szerint a' járulékok egymást a' kijelzésben követik ez: először a' felveendők iratnak mennyiségeikkel együtt; az a' iratban azután megjegyeztetik készítés módjuk, a' folyadék, a' főzés ideje, és a' kívánt maradék.

A' folyadék mennyiségét, vagy az orvos határozza meg pontosan, megemlítvén egyszersmind azon mennyiséget, melynek főzés után kell maradni, vagy azt a' gyógyszerész belátására bizza, egyedül a' maradék, vagy szüredék — collatura — mennyiségét jelelvén ki.

A' főzet teljes adaga nyolc obonyig — egy fontig terjed. A' részletes adag egy kanáltól fél kávécsészéig emelkedik, minden órában, vagy minden két órában ismételvén, mi is a' jegyzényben megemlítendő.

P é l d á k.

R. Fruct. tamarind.

Rad. gramin.

ana unc. un.

Coqu. cum aqu. font. s.

q. per mediam horam.

Colat. lib. unius.

D. S. Minden két órában fél finzsával bevenni

R. Rad. tarax.

— *cichor*

ana unc. un.

Concis. coq. cum aquae

font. s. q. pér horam.

Colat. fortiter ex-

pressae libr.

unius.

*Adde**Oxymel. simpl.**unc. unam.*

D. S. Mint az előbbi,

*R. Rad. alth.**unc. semis.**Coqu. c. aq. font. s. q.
per quadrantem horae.**Colat. libr. unius.**Adde**Syr. simpl.**dr. duas.*

D. S. Mint az előbbi.

*R. Rad. gramin.**unc. duas.**Coq. c. s. q. aq. font.
per mediam horam.**Colat. libr. unius,**Adde**Arcan. dupl.**dr. unam.**Oxym. simpl.**unc. semis.*

M. D. S. Oránkint fél finzsával bevenni.

*R. Rad. tarax.**unc. duas.**Concis. coq. c. s. q. aq.
font. per horam.**Colat. fortiter ex-
pressae libr.
unius.**Adde**Sal. ammon.**dr. semis.*

M. D. S. Mint az előbbi.

*R. Rad. salep.**scrup. duos.**Contus. coq. c. s. q. aq.
font. per quadrantem
horae.**Colat. libr. unius*

*Solve**Sach. alb.**drach. tres.*

D. S. Óránkint fél fin&zsával
bevenni.

R. Lich. island.

unc. dimi-
diam.

Coq. c. aq. font. s. q.
per mediam horam.

*Colat.**unc. decem.**Adde**Syr. rubi idaci**unc. semis.*

D. S. Alle zweyte Stunde zwey
Eslöffel voll zu nehmen.

*R. Lign. goajac. rasi**Rad. bardan.**ana unc.**unam.*

Concis. coq. c. aq. font.
s. q. per horam.

Colat. lib. unius.

D. S. Alle zwey bis drey Stun-
den eine halbe Tasse voll zu neh-
men.

R. Cort. peruv. fusc.
rud. tus. unc.
unam.

Coq. c. aq. font. lib.
tribus ad remanentiam
lib. unius.

*Colat. refriger.**Adde**Aq. cinnam.**unc. unam.**Syr. menth.**unc. semis.*

M. D. S. Alle zweyte Stunde
zwey Eslöffel voll zu nehmen.

11. Főzetes-forrázat.

Ez alak támad a' főzet, és forrázat azon módosításából, midőn t. i. a' még forró főzettel a' forrázatra szánt gyógyszeres anyagok leöntetnek. Akkor használandó ezen összetett vény, mikor oly két gyógyszer erejét akarjuk vegyíteni, melyeknek egyike főzetre másika csupán forrázatra alkalmas; nem kell említeni, miszerint a' főzés a' forrázatot megelőzze.

P é l d á k:

R. Rad. alth.

unc. semis.

*Coq. cum s. q. aq. font.
per quadrantem horae.*

Sub sine coction.

Adde

Flor. cham.

drach. duas.

Stent in infusione servida per quadrantem horae v. c.

Colat.

unc. octo.

Adde

Syr. simpl.

drach. duas.

M. D. S. Óránkint fél kávé
findzsával bevenni.

R. Cort. peruv. lutei

rud. tus.

unc. sem.

*Coq. c. s. q. aq. font.
per dimidiam horae,
sub fin. coctionis.*

Adde

Rad. valer. sylv.
drach. tres.
Stent adhuc in infu-
sione fervida per qua-
drantem horae v. c.
Colat. lib. unius re-
frigeratae adde

Aether. sulfur.
scrup. duos.
Syr. anis.
unc. semis.

M. D. S. Alle zwey Stunden
 eine halbe Kaffeeschahle voll zu
 nehmen.

12. P t i s a n a.

Szoros értelemben ptisana (enyhital?) nevezet alatt kevésbé telített főzet értendő; egyébkor ezen nevezettel akármely kisebb hatékonyságu gyógyszeres ital, 's a' melyet nagyobb mennyiségben is ihatik a' beteg, jeletetik. Azért a' főzet, forrázat, keverék, fejet e' nevezet alatt jöhet. Az az egyetlen kelleke megis van a' ptisanának, hogy kedves italul szolgáljon, melyel hosszabb ideig, és undor nélkül élhessen a' beteg. E' vény célja az, hogy a' betegnek oly ital nyujtassék, mely vizenyösségén kívül, melyel a' beteg elláttatik, egyéb gyógyszeres erővel az orvos céljának elérésére összemunkáljon.

P é l d á k:

R. Rad. salep. | *Coq. c. aq. font. s. q.*
drach. un. | *per quadrantem horae.*

Colat. libr. duarum.
Adde

Syr. simpl.
dr. duas.

D. S. Italul.

R. Rad. gramin.
unc. duas.

Coq. c. aq. font. s. q.
per dimidiam horae.

Colat. libr. duarum

Adde

Elix. acid. Hall.
scrup. duos.

Syrup. rubi idaei
unc. unam.

D. S. Italul.

R. Flor. verbasç.
drach. duas.

Infunde aquae font. ser-
vidae s. q. per qua-
drantem horae.

Colat. lib. unius,
Adde.

Sach. alb. drach.
duas.

D. S. Italul.

R. Semin. hord.
unc. duas.

Coq. c. aq. font. s. q.
ad crepaturam.

Colat. lib. duar. add.

Succ. citri

Sach alb.

ana unc.

unam.

M. D. S. Zum Getränk.

R. Aquæ font.
lib. tres.

Oxymel. simpl.
unc. duas.

D. S. Zum Getränk.

R. Rad. bardan.
unc. unam.
Coq. c. aq. font. s. q.
per dimidiam horam,
sub fin. coctionis, adde
Rad. liquir.
drach. duas.

Colat. lib. duarum.
Stent adhuc in infu-
sione fervida per $\frac{1}{4}$ h.

D. S. Den Tag über Tassen-
 weise zu trinken.

13. F e j e t.

A' fejet (emulsio) tejszerű cseppfolyó gyógyszer, olajos, gyantás, nyákos részekből álló, melyek valamely folyadékkal műszeresen kevervék. A' fejet többnyire három alkatrészből áll: fejedő anyagból, folyadékból és mellékzetből.

Megkülönböztetendő a' valódi fejet az álfejettől. Amaz, fejedő anyagul tejedző növény magvakat veszfel, mint: mondula- uborka- sárga dinyetok- görög dinye- fehér mák- magvait melyek dörzsöltetvén a' vízbe felfüggesztetnek. Az álfejet pedig olajos, és gyantás részeket tart fejedő anyagul, mint: kóvér olajokat, termés balsamokat, camfort, gyantákat, és mézgyantákat 'stb. melyek valamely test közvetítése p. tojás széke, arabiai mézga, szörp, méz 'stb. által, vízzel kevertetnek.

Egyszerű és párolt víz, a növények kellemes izü, és szagu forrázatai legjobb folyadékul szolgálnak a fejeteknek.

Mellékzetek, melyeket az orvos különös célból adat, ezek: párolt vizek, cukor 'stb.

A fejet teljes mennyisége nyolc obonyig — egy fontig rendeltetik, 's több nem is igen, mert hosszabb ideig tartva, kivált meleg helyen, megromlanék. A részletes adag, a javalatok különfésége szerint változó, gyakran itatul a beteg tetszésére hagyatik.

A fejedő anyagok, és folyadékok közti arány könnyen meghatározható. Ugyan is, ha nyolc egész tizenkét rész folyadék vétetik egy rész fejedő anyaghoz, legrendesebb minőségü fejetet nyerünk.

A valódi fejet vénye a kijeletlésben tudtul adja a fejedő anyagot, sulyát és a folyadékot. A mellékzet, vagy a kijeletlésbe, vagy az aliratba tétetik ki. Az aliratban, vagy kijelettetik a készítés mód vagy az, mint a gyógyszerész előtt tudvalevő dolog elhallgattatik, 's csak egyedül a „fiat lege artis emulsio“ (legyen fejet a szabályok szerint) mondatik.

Az álfejet kijeletlésében, a folyadékkal egyesítendő anyag emlitetik meg, azután az egyítő mellékzet, majd a folyadék és végre a javító mellékzet, vagy pedig ez az aliratba tétetik. Az aliratban legelőször az anyagnak az egyítő mellékzetteli művelete,

azután a' folyadék hozzá öntése, utójjára a' másik mellék-
zet hozzá adása jegyeztetik fel.

A' fejet jegyzé nye a' közönséges szabályokon kívül
azon intelmet adhatja, hogy hideg helyen tartassék a' fejet.

P é l d á k:

R. Amygd. dulc. exc.
unc. unam.

Aq. font. destil.
libr. unam.

Contunde amygdalas,
et continuo terendo
paulatim affunde aqu.
ut fiat emulsio, cui
adde.

Sach. alb. dr. tres.

D. S. Oránkint fél csészével
bevenni.

R. Amygd. dulc. exc.
unc. unam.

Camphor. cum amy-
gdalis bene subactae.
scrup. semis.

Aq. flor. chamom
unc. octo.

F, l. a. Emulsio, adde
Syr. simpl.
unc. semis.

M. D. S. Minden két órában
két evő kanállal bevenni.

R. Semin. melon.
unc. unam.

Fiat cum aq. font. s.
q. l. a.

Emulsio
libr. unius,
cui adde

Sach. alb. dr. duas.

D. S. Mint az előbbi.

R. Semin. papav. alb.
unc. unam.

Aq. fl. tiliae
unc. octo.

F. l. a. Emulsio, cui
adde

Syr. diacod.
unc. semis.

D. S. Kétóránkint fél kávés
 finzsával bevenni.

R. Gumm. ammon. de-
pur. drach.
unam.

Misce terendo cum
Aq. hyssop.
unc. octo,
cui adde.

Oxymel. squill.
unc. semis.

M. D. S. Kétóránkint két evő
 kanállal bevenni.

R. Bals. copaiiv.
dr. unam.

Mucil. gumm. arab.
drach. duas.

Exacte subactis sen-
sim adde

Aq. anis.
unc. octo.

Syr. foenic.
drach. sex.

M. D. S. Kétóránkint egy evő
 kanállal bevenni.

R. Aquae menth. pip.
unc. sex.

Camphor. gumm. ar.
s. q. subactae
gr. quatuor.

Syr. menth.
unc. semis.

M. D. S. Alle zwey Stunden
 zwey Eßlöffel voll zu nehmen.

R. Olei amygdal. rec.
Mucilag. gummi ar.
Syrup. amygdal.
ana unc. un.
Aq. fontis
libr. semis.

M. F. I. a. Emulsio. D. S. Alle
 Stunde einen Eslöffel voll zu
 nehmen.

R. Terebinth.
dr. unam.

Vitell. ovi unius.
Subige terendo, dein
successive effunde

Aq. junip.
unc. sex.
adde.

Syrup. cort. aurant.
unc. semis.

M. D. S. Alle zwey Stunden
 zwey Eslöffel voll zu nehmen.

14. K e v e r é k.

A' keverék (mixtura) csepfolyó gyógyszer, mely
 más gyógyszerek elegyületéből áll csupán.

Három faját különböztethetni meg: julápot, középső
 és tömény keveréket.

15. J u l á p.

A' Juláp (Julapium s. julepus), minden tekintetben
 kellemes keverék, tehát kedves színű, izű, áttetsző 'stb.

készítménynek kell lenni. Van a' julápnak felvevő 's felveendője. — Felvevői: közönséges és párolt víz, kissé erősebb párolt vizek, kellemes minőségű főzetek, és forrázatok. Felveendők: mind azok, melyek a' felvevőben megolvadván a' juláp kellékeivel nem ellenkeznek, ide tartoznak: az erősebb párolt vizek, növényi kellemes nedvek, festvények, égőlegvizegyek, ásvány- növény- és kiédezett savak, szörpök, olajcukrok, némely közönyös sók 'stb. Elütnek ezen alaktól minden kellemetlen színü, szagu, izü olvadhatlan 's a' julápot megzavaró anyagok.

A' járulékok aránya, erejük 's a' célok különfélesége szerint állapítatik meg. Ugyan ily tekintetek szerint alkalmaztatik a' teljes és részletes adag is.

A' vény kijelelésében, a' felvevő és felveendő 's mennyiségeik említetnek; az aliratban: „ut fiat julapium, (hogy legyen juláp); a' jegyzényben a' szokványos értesítések jegyeztetnek fel.

P é l d á k :

R. Aquae fontis destillat libr. duas.

Acid. tartric. dr. unam.

Syrup. rubi idaei unc. unam et semis.

M. F. Julapium. D. S. Italul.

R. Aquae font.
lib. duas.
Succi citri
Sach. alb.
ana unc. un.

M. F. Julapium.

D. S. Italul.

R. Hordei perlati
unc. unam.
Coq. c. aq. font. s. q.
per dimidiam horam,
ut colatura sit libr. du-
arum, huic adde
Nitri puri
dr. unam.
Oxymel. simpl.
unc. unam.

M. F. Julapium.

D. S. Többszür fél kávés fin-
 zsaival bevenni.

R. Aquae anis.
unc. octo.
 — *naphae*
unc. unam.

Aeth. sulf.
dr. unam.
Syr. cort. aurant.
drach. sex.

M. F. Julapium.

D. S. Alle Stunde einen Es-
 löffel voll zu nehmen.

16. Közép keverék.

A' közép keverék (mixtura media), gyógyszer-
 rekből álló folyadék, mely gyógyszerek megválasztásában
 inkább hatékonyságra mint a' kellemességre ügyelünk.

Itt is megkülönböztetünk felvevőt, és felveendőt. Felvevők lehetnek mindennemű folyadékok, melyeket nagyobb mennyiségben rendelhetni. Felveendők igen számosak, ide tartoznak: mindennemű égélegvizegyek, festvények, párolt erősebb vizek, szörpök, sók, nedvek, vonatok, porok, a' keverék felvevőjében nem olvadók szinte adathatnak hozzá mérsékelt adagban; azon porok azonban, melyek már legkisebb, vagy csak nagy adagban hatnak 's fajsúlyuk nagy, ezen alakhoz nem használhatók. Közép keverék alkatrészei lehetnek továbbá gyanta, kövérségek, és más olyanok, melyek valamely anyaggal úgy keverednek, hogy álfejet származzék. Vigyázni kell azonban, hogy megmaradjon a' keverék folyóssága 's azt a' beteg meg ne utálja. Többre példák tanítanak.

P é l d á k :

R. Pulv. rad. ipecac.

scrup. un.

Tart. emet.

gran. unum.

Aquae font. destill.

unc. unam.

Syrup. aether.

dr. unam.

M. F. Haustus.

D. S. Rendelet szerint be-
venni.

R. Pulv. tamarind.

unc. duas.

Cremor. tart.

unc. semis.

Aequae fontis
unc. octo.

M. D. S. Minden kétórában,
fél kávés finzsával bevenni, előbb
jól felrázván a' keveréket.

R. Mann. élect.
unc. unam,
et semis.

Sulf. natr. dr. sex.
Elaeosach. citr.
dr. unam.

Aq. font. unc. sex.
Solv.

D. S. Óránkint negyed részét
bevenni.

R. Ap. font. destill.
unc. octo.

Acetatis lixiv. sol.
unc. unam.

Extracti taraxaci
unc. semis.

Syrupi fumar.
drach. sex.

M. D. S. Kétóránkint két evő
kanállal bevenni.

R. Stipit. dulcam.
drach. duas.

Coq. c. aq. font. s. q.
per quadrantem horae
v. c.

Colat. unc. octo,
adde

Extract. aconit
gr. octo.

Syrup. papav. alb.
unc. semis.

M. D. S. Kétóránkint két evő
kanállal bevenni.

R. Extr. chamom.
dr. unam.

Aq. chamom.
unc. sex.

Spirit. nitr. dulcis
drach. sem.

M. D. S. Óránkint két evő ka-
nállal bevenni.

R. Aq. fl. samb.
unc. octo.

Acetat. ammon. sol.
dr. unam.

Roob samb.
unc. unam.

M. D. S. Mint az előbbi.

R. Aq. flor. chamom.
unc. sex.

Extr. hyosciam.
gr. quatuor.

Tincturae castor.
scrup. duos.

Syr. flor. chamom.
unc. semis.

M. D. S. Kétóránkint két evő
kanállal bevenni.

R. Aquae foenicul.
unc. sex.

Spir. nitr. dulc.

Extr. quassiae
ana drach.
unam.

Aqu. cinnam.
unc. unam.

M. D. S. Mint az előbbi.

R. Agr. menth. piper.
unc. sex.

Liquor. min. anod.

Hofm. dr. unam.

Extr. arnic.
gran. duo-
decim.

Tinct. anod. simpl.
gutt. quatu-
ordecim.

Syrup. anisi
unc. semis.

M. D. S. Alle zwey Stunden
einen Eslöffel voll zu nehmen.

R. Salis tart.

dr. unam.

Aceti squil. q. s.
ad perfectam satura-
tionem adde

Aq. cerefol.

unc. sex.

Roob. junip.

unc. unam.

M. D. S. Uti prius.

R. Aq. junip.

unc. sex.

Extr. scill. mar.

gr. decem.

Syrup. ononidis

unc. semis.

M. D. S. Uti prius.

17. Tömény keverék.

Tömény keverék (*mixtura contracta*) az előbb-
bitől csak abban különbözik, hogy ez nagyobb hatásu gyógy-
szerekből van alkotva, hogy kisebb mennyiségben rendel-
tessék, 's cseppenint használandó, miért is némelykor
cseppek (*guttæe*) név alatt adatik.

Ez alakhoz használhatók, már kisebb mennyiségben is
hatékony gyógyszerek: festvények, tömény savak, kiéde-
zettek, égélgvizegyek, balsamok, illó olajok, párolt erő-
sebb vizek, vonatok és kisebb adagban ható sók.

A' járulékok aránya erejüktől, és a' gyógytani cél-
tól függ. A' teljes mennyiség egy nehezéktől legfe-

lebb két obonyig rendeltetik; a' részletes csepszámra adatik.

A' vény kijelelésében foglalja a' járulékokat. Az alirat: „*misce vagy solve*“ (keverd v. old); kell néha intelmül adni: „*detur ad vitrum bene obturatum*“ (jól bedugott üvegben adassék). Jcgyzény gondosan tudtul adja a' cseppek számát, 's azon hordszert-mellyel beveendők, milyenek: a' viz, téj, bor, cukor 'stb.

P é l d á k:

R. Tinct. cort. aurant.
— *cinnam.*

ana drach.
tres.

Spir. aeth. martial.
dr. unam.

M. D. S. Minden három órában husz cseppet cukorral bevenni.

R. Liquor. miner. an.
Hofman. dr. duas.
Tinct. castor.
dr. unam.

Tinct. opii gutt. quatuor decim.

M. D. S. Minden két órában husz cseppet egy kanál borban bevenni.

R. Aq. cinnam.

unc. unam.

Tart. emetic.

gran. unum.

Extr. aconit.

dr. semis.

M. D. S. Alle drey Stunden vier und zwanzig Tropfen in Wasser zu nehmen.

R. Muriat. hydrarg.
corros. gr.
duo.

Opii puri
gran. unum.

Solve in

Aqu. cinnam. spi-
rituos. unc.
una.

D. S. Dreysig Tropfen zwey-
 mahl des Tags in einer Tasse
 Milch zu nehmen.

18. N y e l e t.

A' nyelet (szájban olvadó, linctus s. eclegma, arabok szerint lochoch) szörpállományu gyógyszer, mely kis adagokban többször vétetik, hogy a' szájban lassankint nedülvén, lenyelessék. Néha csak nem egyszerű keverékeit alkotja a' szörpöknek; a' szörpökhöz pedig legtöbbször kevertetnek arabiai mézga nyákjai, tragacant, méz, tojás széke, sajtolt olajok, néha vonatok, roob, conservák is, 's mind ezek ha igen megsürítenék valamely bele csepegtetett vízzel higitassék. Innen látható, hogy sok esetben a' nyelet a' tömény álfejet szerepét játssa.

Nélkülözendő ezen alaknál minden kellemetlen ízü, csipős 's olvadhatlan durva kemény anyag, 's ha ne tán még is használtatnának, jól összekevertessenek 's kotyvasztasának.

A' teljes mennyiség legfőlebb hat obonyig emelkedjék, mert a' nyeleték igen hamar erjednek 's megrom-

lanak. A' részletes adag többnyire kis evő kanállal határoztatik.

A' járulékok aránya kellő viszonyban álljon a' nyelet kivánt állományával; sokszor tetszés szerint rendelletik valamely járulék, melynek mennyisége a' gyógyszerész belátására bízatik, hogy a' nyelet állománya megnyeressék.

A' vény kijelelése azon szabályokkal egyez, melyek az álfejetnél emlittettek. Az al irat többnyire így hangzik: „*misce, fiat linctus*“ (keverd, legyen nyelet). A' jegyzény megmondja mennyi neditessék a' száiban 's nyelessék le.

P é l d á k :

R. Olei amygd. recent.

*unc. unam,
et semis.*

Syr. violar.

Mel. purissim.

ana unc. un.

Vitellum ovi unius.

M. F. Linctus.

D. S. Többször egy kávé kanállal bevenni, 's a' száiban szét folytatni.

R. Camphorae

gran. quatuor.

Mucil. gumm. arab.

Syr. simplic.

ana unc. un.

M. F. Linctus.

D. S. Minden két órában egy kávé kanállal bevenni.

R. Syrup. papav. alb.
Crémor. lact. dulc.
ana unc.
duas.

Vitellos ovorum
duorum.

Aqu. rosar.
unc. duas.

M. F. Linctus.

D. S. Félóránkint egy kávé
 kanállal bevenni.

R. Olei amygdal re-
cent. press.
unc. semis.

Mucilag. gumm. ar.
unc. semis.

Syrup. diacod.
unc. unam,
et semis.

M. F. Linctus.

D. S. Hey starken Husten ei-
 nen Kaffeelöffel voll zu nehmen.

R. Olei amygd. dulc. rec.
Syrupi cichor. c. rh.
ana unc. un.

Mannae elect.

Sach. cand.
ana drach.
duas.

M. F. Linctus.

D. S. Auf dreymahl zu neh-
 men.

19. T é j s a v ó.

Bár a' téjsavónak (serum lactis) használatban levő különféle fajtái többnyire a' műtermi vények szabályai szerint készülteknek tekintetnek, mégis, mert a' gyógyszerésznek sokszor rögtön kell készíteni, 's a' műtermek-

ben nem is tarthatók, a' mesteri vény alakokhoz méltán sorozhatók.

A' téjsavónak következő fajai használtatnak: tamarinós téjsavó; timsós téjsavó; mustáros téjsavó; borkősavas téjsavó; boros téjsavó; citromos téjsavó; savas téjsavó; édes téjsavó).*)

Készítés módja abban áll, hogy a' tej egyéb olajos és sajtos alkatrészeiből cukros anyaggal vegyült savós válmány nyeressék. Ez történik, ha a' meleg tej sajtos része akarmi módon megalvásra szoritatik, mit különféle savanyos anyagokkal elérhetni.

Járulékok arányát 's a' rendet, melyet az orvosnak e' vény szerkesztésében követni kell, részint a' mondottakból, részint a' következő vényekből tudhatni meg.

A' teljes és részletes adag megfelel a' járulékok különféleségének, 's azon célnak, melyre a' téjsavó rendeltetik.

P é l d á k:

R. Lactis vaccini
libr. unam.

Ebulliat in vase idoneo, tunc adde

*) Egy font tehén tejhez vétetik két nehezék tamarin gyümölcs; harminczemer timsó; egy obonnyi mustár magvak; egy nehezék kettő borkősavas haméleg; két obonybor; citrom- és ecetsav mennyi elég a' sajtanymeg alvására. Az édes téjsavó, vagy aludt tejjel (coagulum, Laab), vagy két tojás fehérnyéjével készül; egy font tejhez két tojás fehérnyéje teendő.

Tamarindorum
drach. duas.

Coque ad separatio-
nem casei, et serum
cola.

D. S. Tamarin savó.

R. Lactis vaccini
libr. unam.

Ebulliat in vase
idoneo, dein ad-
misce.

Aluminis pulver.
gr. triginta.

Coque ad separatio-
nem casei, tum cola.

D. S. Fél kávéés findzaával
többazür bevenni.

S. Lactis vaccini
libr. duas.

Ebulliat in vase ido-

neo, et inter ebulli-
endum affunde.

Vini austriaci ve-
tusti unc.
quatuor.

Postquam coagulatio
facta fuerit, serum
cola.

D. S. Borsavó.

R. Lactis vaccini libr.
duas.

Ebulliat in vase
idoneo, et inter
ebulliendum adde
Albumen. ovorum
duorum in spu-
mam coactum.

Post factam coagula-
tionem serum cola.

D. S. Édes savó.

R. Lactis vaccini
libr. unam.
Semin. sinapis con-
tus. unc. un.
Coque ad coagulati-
nem casei, tunc se-
rum cola, et filtra.
 D. S. Senf-Molke.

R. Lactis vaccini
libr. unam.

Ebulliat in vase
idoneo, dein ad-
misce.

Cremor. tart.
dr. unam.

Coque usque dum
caseus separatus fu-
erit, tunc cola serum.

D. S. Alle zwey Stunden eine
 halbe Kaffeeschale voll zu neh-
 men.

20. K o c s o n y a.

K o c s o n y a (gelatina) alatt értjük azon rengő, öszs-
 szeállott, némileg ruganyos anyagot, mely az állati kör-
 mök, szarvak, hus, szálagok, inak, porcok, és csontok
 vizbeni hosszas főzése, 's a' maradék — collatura — meg-
 sűrítése és fagylalása által nyeretik.

A' növény ország is nyujt — nem helyesen nevezett —
 kocsonyákat, mint: a' salep gyökér, az izlandiai zuzmó,
 keményítő 'stb.

A' kocsonyákhoz, mert magukban iztelenek, javítólk
 adatnak p. cukor, citrom nedv, bor 'stb. A' vény irás az
 általános szabályok szerint történik.

P é l d á k :

R. Lichen. islandici
unc. duas.

Coque c. aq. font. s.
q. per quadrantem
horae.

Colat. libr. unius
expressae,
adde

Syrup althae.
unc. unam,
et sem.

Reponantur in loco
frigido ut in Gelati-
nam abeant.

D. S. Néha félevő kanálnyit
 bevenni.

R. Herb. tanacet.
unc. unam.

Ichtyocollae
scrup. unum.

Coque c. aq. font. s. q.
per quadrantem horae.

In colat. unc. qua-
tuor.

Solve
Sach. alb. unc. un.
Stent in loco frigido
ut in gelatinam abe-
ant.

D. S. Wurm-Gallerte

21. N y á k.

A' nyák (mucilago) tojás fehérnye állományu, fo-
 nálkint nyujtható, ragadós folyadék, melyet enyves része-

ket csepegtető növény anyagoknak megsűrített főzeteik- és forrázataikból nyerhetni. Ilyenek: a' mahola ziliz gyökere, sálep, fekete nadálytő, birs alma magvai, bakszarvu lepkeszeg, aráblai mézga, tragacantha. Mivel a' nyákok idővel megmásulnak, és megromlanak, műtermekben nem tartatnak, hanem csak akkor készíti a' gyógyszerész, midőn vagy mesteri vény járulékaul, vagy valamely műtermi készítményhez szükségeltetnek.

22. C o n s e r v a e.

Conserva (tartalék?) a' tartás, vagy tartogatástól — a conservando — veszi eredetét, magában foglalja a' péppé zuzott fris, és gyenge növényi részeket, melyek finom porrá tört cukorral elegyülvék. A' cukor mennyiség különféle, sokszor kétaunyi mint a' növény, majd három annyi is, ha t. i. a' növény levesesb. Hogy ezen alakzat használtathassék, a' növény erejét tisztán meg kellene őrzeni, de mert a' tartalékok megromlásra hajlamosok, hosszab használatra ne tartassanak. Rendeltetnek, vagy magányosan, vagy más gyógyszerekhez adatnak.

23. Kisajtolt fris füvek nedvei.

Shokás, a' fris füvek kisajtolt nedveit — succi herbarum recentium expressi — kivált kikeletkor belhasználatra

fordítani. Előitéleten feneklik azon erő, melyet ezeknek tulajdonítanak, 's azért minden hiba nélkül kihagyható ezen formula. Mégis szolgáljanak példákul a' következő vények.

P é l d á k :

R. Herb. recentis ci-
chor.

— *taraxac.*

— *cochlear.*

— *nastur. aqu.*

ana unc.

duas.

Contusis in mortario
lapideo exprimatur
succus.

D. S. Növény nedv.

R. Succi recenter ex-
pressi.

Herb. acetosell.

— *cerefol.*

Rad. petrosel.

— *scorzoner.*

ana unc.

unam.

M. D. S. Reggelenkint be-
venni.

24. F a j o k (?)

Fajoknak (species) mondatnak további haszonra tartott több egyszerű összetetelt, zuzott 's összekevert anyagok. Itt a' belhasználatra szánt fajokról van szó, vagy is azokról, melyek a' betegnek adatnak 's neki a' forrázatok

és főzetek készítésére szolgálnak. A' növényországból vétetnek többnyire a' fajoknak állományai, mint gyökerek, fak, héjak, gyümölcsök, magvak, levelek, füvek virágai.

Bár igen egyszerű ezen vény, mégis igen sokszor — többször mint hinnők — követhetünk el benne hibát. Kevertetnek ugyanis olyanok bele, melyeknek némelyike forrázatot másika főzést igényel, 's e' szerint ügyetlenül a' főzendő fajokhoz illatosok adatnak.

A' teljes és részletes mennyiség a' cél különfelesége szerint változik. A' vényben legjobb a' rend, ha az egymást követő növény részek szerint történik, elkezdvén ugyanis a' gyökéren végezvén a' magon. Az alirاتبان a' készítés mód jeleltetik meg, 's ha kiszolgáltatja a' gyógyszerész, a' fajok egész mennyiségét részletes adagokra kell osztania. A' je g y z é n y a' használat módját jelenti.

P é l d á k.

R. Rad. althaeae

— *liquir.*

Fl. althaeae.

— *verbasc.*

ana unc. semis.

Semin. foenic.

dr. unam.

Concis. Contus.

F. Species.

D. S. Zum Thee.

R. Rad. bardan.

Lign. quajac. ras.

— *junip.*

ana unc. un.

Concis. f. species.
Div. in p. aequ. qua-
tuor.

D. S. Rendelet szerint mindig
 egy adagot megfűzni.

R. Herb. menth. piper.

— *hyssop.*

Fl. chamom.

ana unc. sem.

Concis. f. species.

D. S. Zum Thee.

Második szakasz.

A' kül-vényekről.

A' kül-vények (formulae externaе) alatt azon gyógyszereket értjük, melyek a' bőr külfelületére, végbélbe vagy akármely más helyre alkalmazandók Ilyenek:

1. <i>Hinték.</i>	13. <i>Illó kenőcs (?)</i>
2. <i>Orrpor</i>	14. <i>Száj kenőcs</i>
3. <i>Szempor</i>	15. <i>Készített balsam</i>
4. <i>Fogpor</i>	16. <i>Csőre vagy Lövet</i>
5. <i>Fognyalat</i>	17. <i>Allövet</i>
6. <i>Száros borogató</i>	18. <i>Székcsap</i>
7. <i>Nedves borogató</i>	19. <i>Szemír</i>
8. <i>Cataplasma</i>	20. <i>Szájöblögető, és</i>
9. <i>Mustárkovász</i>	<i>gargarizáló</i>
10. <i>Tapasz</i>	21. <i>Fürdők</i>
11. <i>Viasztapasz</i>	22. <i>Gáz fejlesztés.</i>
12. <i>Kenőcs</i>	

1. H i n t é k.

A' hinték (aspergo) gyógyszeres por, mely valamely lobos, lehámlott, genyes, fenésedő 'stb. állati test részre szóratik.

Járulékai ezen alaknak a' javalatok különfélesége szerint felszívók, elvezetők, összehúzó, marók, izgatók 'stb. lehetnek.

A' járulékok arányát az egyes javalatok mutatják, melyek az általános, és részletes mennyiséget is kormányozzák. A' vény írásban semmi különös.

P é l d á k:

R. Conchar. praep.
drach. tres.

Gumm. arab.
dr. duas.

Mastichis
dr. unam.

M. f. Pulv. tenuissi-
mus.

D. S. A' felpattogzott csecsbimbót behinteni.

R. Lycopod.
unc. unam.

Flor. zinci
drach. duas.

M. D. S. Száritó hinték.

2. O r r p o r.

Orrpor (prüsszentetőpor, pulvis sternutatorius, errhinus, hajdan nasale, vagy caput purgium-nak is neveztetett) az, mely az orrba véve, ingere által prüsszentést idéz elő.

Járulékai többnyire növényi- és cukor porok, melyek

mindig alját képezik ezen pornak; highalvac, kénsavas horgéleg, illó olajok szoktak hozzáadni kis mennyiségben az inger nagyobbítása végett. Ezen pornak igen finomnak kell lenni. —

P é l d á k :

R. Pulver. subtilissimi.

Rad. irid. florent.

Sach. albi

ana drach.

duas.

Muriatis hydrar-

gyri mitis

gr. decem.

Misce exacte.

D. S. Pruszentető por.

R. Pulv. herbae major.

— — *salviae*

— *Rad. valer.*

— — *irid. fl.*

ana drach.

unam.

Olei caryophyllor.

gutt. decem.

M. F. Pulvis subtiliss.

D. S. Niesepulver.

3. S z e m p o r.

A szemre közvetlen alkalmazandó por, szempor-
nak (*pulvis ad oculos*) nevezetik.

A járulékok 's ezek aránya a gyógytani különféle cé-
lok szerint változnak. Itt igen megkívántató, hogy a por
legfinomabb legyen, miért is mindig megszitálandó.

P é l d á k:

R. Sach. canarien.

Alumin usti

ana drach.

unam.

M. F. Pulvis subtilissimus.

D. S. Szempor.

R. Boli armenae.

Tartratis kali aciduli.

Sach. canariens.

ana dr. un.

M. f. Pulvis subtilissimus.

D. S. Szempor.

R. Flor. Zinci drach.

unam et se-

mis.

Pulv. gumm. arab.

dr. semis.

Sach. albi. dr. duas.

M. f. Pulv. subtil.

D. S. Augenpulver.

4. F o g p o r.

A' fogpor (pulvis dentifricius), vagy a' fogak tisztogatására, vagy a' laza iny erősbítésére, vagy mind a' két célra szolgál.

Kerülendők mind azok, melyek a' fogak zománcát (crusta adamantina) lerontanák, mint a' sók, és más kemény anyagok mik megkarcolják.

A' járulékok aránya az elérendő hatás, és cél szerint alkalmaztatik.

P é l d á k:

R. Pulv. cort. chinæ
 — — *salicis*
           ana dr. duas.
 — *rad. irid. flo-*
       rent. drach.
       unam.
Olei caryophyllorum
       gutt. octo.

M. D. S. Fogpor.

R. Crustae panis tos-
       tae dr. qua-
       tuor.
Rad. irid. florent.
       dr. duas.
Myrrhae
       dr. semis.
M. f. Pulvis.
 D. S. Zahnpulver.

5. F o g n y a l a t.

Melyek a' felhasználatra rendelt nyalatról, és a' fogporról mondatlak, itt is figyelembe veendők. Nevezetesen a' járulékok arányát az elérendő cél módosítsa.

P é l d á k:

R. Pulv. rad. irid flor.
       dr. unam. sem.

Pulv. Mirrhae elect.
       dr. semis.

<i>Pulv. Coccinellae</i>	<i>R. Pulv. cort. chinae.</i>
<i>scr. unum.</i>	— — <i>salicis</i>
<i>Mell. rosar.</i>	<i>ana drach.</i>
<i>unc. unam.</i>	<i>duas.</i>
<i>semis.</i>	— <i>sang. dracon.</i>
<i>Olei cinnam.</i>	<i>dr. semis.</i>
<i>gutt. octo.</i>	<i>Mell. rosar.</i>
<i>Misce exactissime.</i>	<i>unc. duas.</i>
<i>D. ad fictile. S.</i>	<i>Misce exacte D. S.</i>

6. Szároz borogató.

Szároz borogató (*epithema siccum* v. *fomentum siccum*) közép finomságu por, mely viselt vászonyba vagy zacskóba tételve alkalmaztatik. Rendeltetésének és összeillesztésének különfélesége szerint, különféle neveket kapott, mint süveg, csuklya, paizs, zacskó, vánkus, ágycsa 'stb.

A' járulékok arányát kormányozza az ő gyógyerejük. Mennyisége a' célok különfélesége szerint különféle 's elegendőnek kell lenni. Az alirat tudatja: „*minutin concisa*“ (apróra szeldelve), vagy „*fiat pulvis grosiusculus*“ (legyen vestagabb por). Jegyzén az alkalmazás módot említi.

P é l d á k:

R. Flor. chamom. vulg.— *sambuc.**ana unc.**unam.**Concis. f. Species pro
sacculo.*

D. S. Borogatóul.

R. Herb. absinth.— *salviae.*— *majoran.*— *menthae pip.**ana unc.**semis.**Concis. f. Species.*

D. S. Zum Kräuter kissen.

7. Nedves borogató.

Nedves borogató (epithema humidum, fomentum, fots, vagy csak egyszerűn epithema) külsőleg használandó folyékony gyógyszer, mely más alkalmas test hozzájárultával alkalmaztatik.

Akármiféle folyó test, legyen bár egyszerű, mint a' tej, viz, bor 'stb. vagy mesterséggel összetett, mint a' főzet, forrázat, keverék 'stb. a' borogató szerepét viheti. A' borogatások pedig alkalmaztatnak négyszerezett len vásszonnal, vagy gyapju szövettel, vagy a' boritékba illesztett 's a' test valamely részére tett szivacs által.

A' nedves borogató többféle, vagy hideg, vagy langy, vagy meleg, mely utóbbi mondatik csak, sajátlag borogatónak.

A' vény irás nem igényel további felvilágosítást.

P é l d á k:

R. Cort. querc.

unc. duas.

Concis. coq. c. aq. font.

s. q. per dimidium horae, in

Colat. lib. duarum.

Solve

Alumin. crud.

unc. semis.

D. S.

R. Aq. font. libr. quatuor.

Acet. vin. libr. unam.

Nitr. puri unc. duas.

Sal. ammon. unc. semis.

M. D. S. Mit dicken Compressen kalt auf den Kopf anzuschlagen.

8. Cataplasma.

A' cataplasma (pépborogató?) gyógyszeres anyagból álló 's valamely kül részre teendő pép. Megkülönböztetendő a' főzött cataplasma (cataplasma coctum) a' nyerstől (cat. crudum).

Főzött catapl. nyeretik, ha a' gyógyszeres anyagok főzés által péppé válnak. A' főzött catapl. folyadékából,

főzendő anyagból, és mellékzetből áll. Folyadékul vannak: viz, tej, téjsavó, valamely forrázat vagy főzet 'stb. A' főzendő anyagot egyszerű növényi részek adják, melyek az említett folyadékokkal főzve pép állománnyá képezhetők, mint füvek, virágok, magvak, porok, liszt 'stb. mellékzetül igen különféle gyógyszeres anyagok lehetnek, melyeknek ereje az illó részekben van. A' már kész catapl. adatnak. A' catapl. főzésnél ovakodni kell a' megpörköléstől.

A' járulékok a r á n y a alig határozható meg, miokból a' folyadék mennyisége sokszor a' gyógyszerész belátására bízatik.

A' pép posztóra gyolcsra 'stb. kenetik 's ugy alkalmaztatik, oly állománynak kell tehát lenni, hogy a' posztón, vagy gyolcsosni átfolyás minél kevesebb lehessen.

Mennyisége függ azon résztől melyre alkalmaztatik, 's a' gyakori ismétléstől.

A' nyers cataplasma a' főzöttől abban különbözik, hogy a' nyers nem főzetik, hanem egyedül keverés által eszközöltetik a' pépszerű anyag, melyet leginkább a' törés segitt elő. Igy a' fris füvek, megtört, lágy gyümölcsök nyers catapl. alkotnak. Szinte a' vonatok, nyalatok, roob, szappanyok, kenyér élesztő vagy erjanyaga — fermentum panis, — kenyér morzsa 'stb. nyers catapl. szolgáltathatnak. Hasonul folyadékok, mint az ecet, bor, borszesz, 'stb. szároz anyagokkal péppé kevertetnek 's catapl. szolgáltatnak.

P é l d á k:

R. Farin. semin. lin.
unc. tres.

Coq. c. aq. font. s. q.
ut fiat Cataplasma

D. S. Pép borogatónak.

R. Herb. hyosiami.

— *coni macul.*

ana unc. sem.

— *malvae.*

Flor. chamom.

ana unc.

unam.

Semin. lini unc. duas.
Concis. contus. coq. c.
aq. font. s. q. ad con-
sistentiam cataplas-
matis, cui adde Olei
lini unc. duas.

M. D. S. Zum Brey umschlag.

9. Mustár kovász.

A' mustár kovász (sinapismus) különbözik a' cataplasmatól, mert gyorsra kenve, csak vörösítőül és ingerlőül használtatik. A' járulékok tehát azok, melyek a' kitűzött célnak megfelelnek.

A' vény alirata: „*misce fiat sinapismus*“ (keverd, legyen mustár kovász). — Jegyzény: „*pro usu externo*“ (kül használatra); vagy „*sinapismus*“ (mustár kovász).

P é l d á k:

R. Pulv. semin. sinapis unc. un.

— *piper. nigr. unc. semis.*

Fermenti panis unc. tres.

Aceti vini q. s. ad consistentiam sinapism.

D. S. Mastárpép.

R. Fermenti panis unc. duas.

Pulv. semin. sinapis

Rasurae rad. armorac. ana unc. unam.

Acet. squill. q. s.

F. Sinapismus.

D. S. Senfteig.

10. T a p a s z.

A' tapasz (emplastrum) gyógyszeres anyagokból összetett, nedülő, hidegben szilárd, gyenge melegben nyújtható 's a' bőrre ragadó tömeg.

A' tapaszok kétfélék, ugyanis, vagy egyedül ragadóságuk által hatnak, midőn például a' sebetett készítményeket kívánt helyzetben tartják, az egymáshoz huzott sebajkait erősítik, szomszéd részeket, az alkalmazott maró gyógyszerek ellen védik, a' hajakat, szőröket kitépik 'stb. vagy ezen ragadóságukon kívül egyéb gyógyerővel bírnak.

Járulékok: felvéendők, felvevők. Felvevők: viasz, gyanta, mézga-gyanták, olajok, zsiradékok,

szurok, mütermi tapaszok. 'stb. Felveendők: porok, mint fémélegek, növényi porok 'stb. lág y anyagok, mint szappanyok, vonatok 'stb. folyadékok, mint balsamok, illó olajok, kisajtolt nedvek 'stb.

Járulékok aránya a' kivánt tapasz állományában: a' teljes és részletes mennyiség azon használatnak, melyre szánvák felelnek meg.

Ritka szükség igényel mást, mint mütermi tapasz rendelését, 's ekkor a' jegyzényben megemlítetik a' hordanyag, melyre kenendő a' tapasz.

P é l d á k :

R. Emplast. canthar.
unc. semis.

Extende supra

Alutam in forma ro-
tunda.

D. S. Kőrishogár tapasz.

R. Emplast. mercurial.
— *cicutae.*

Sapon. medic.

ana unc. sem.

Exacte misce F. l. a.
Emplastrum.

D. S. Zertheilendes Pflaster.

11. Viasztapasz (?)

Viasztapaszoknak (cerata) mondatnak a' lág yabb tapaszok 's minthogy semmiben sem különböznek ezektől, mik a' tapaszokról említvék, itt is érvényesek.

P é l d á k :

R. Olei cacao. unc. semis.

— *amygd. dr. duas.*

Leniter lique factis,
adde

Olei bergamott.
gutt. decem.

F. l. a. Ceratum.

D. S. Szájkenőcs.

R. Cerae alb. dr. duas.
Spermat. ceti.

Olei amygdal.

ana unc. semis.

Liquefactis supra ignem f. l. a. Ceratum.

D. in charta cerata. S. Zum
Aeuserlichen Gebrauch.

12. K e n ő c s.

A' kenőcs (ungventum) zsir állományu tömeg, mely a' test külrézére gyenge dörzsölés által, vagy gyolcsra kenve alkalmaztatik. Járulékai ugyan azok, melyek a' rag- és viasztapaszei 's ezektől csak is állományilag különböznek.

A' járulékok aránya olyan legyen, hogy kellő állomány származzék. Egy obony olaj, két nehezeék viasszal alkalmas kenőcsöt képel; ha porok is jönnek a' kenőcsbe, akkor fogyjon a' viasz aránya. Leginkább valamely műtermi kenőcs vétetik, valamely gyógyszeres test hordanyagául. Így a' zsir és vaj már magukban képelnek kenőcs állományt.

A' teljes és részletes adag a' körülményekhez alkalmazandó. — Kijelelés a' hordanyagot, 's a' felveendőket foglalja magában. Az alirat: „*misce fiat unguentum*“ (keverd, kenőccsé). Jegyzény: „*pro usu externo*“ (külhasználatra).

P é l d á k:

R. Axung. porcin.

unc. unam.

Tart. emetic.

dr. unam.

Exacte misce F. Unguentum.

D. S. Külhasználatra.

R. Adipis suillae

unc. unam.

Hydrargyr. praecipit. alb. dr. unam.

Exacte misce F. Unguent.

D. S. Mint az előbbi.

R. Ungt. neapolit.

unc. semis.

Opii puri

grana decem.

M. f. Unguentum.

D. S. Rendelet szerint feldörzölni.

R. Unguent. aromat.

unc. unam.

Tinctur. canthar. scrup. unum.

M. F. Unguentum.

D. S. Zum äusserlichen Gebrauch.

Szemkenőcs (ungventum ophthalmicum) a' szemre kenetik, járulékainak arányánál kiváló figyelem fordítassék a' szerv fogékonyságára 's a' gyógyszer természetére. A' jegyzényben álljon: „ungventum ophthalmicum“ (szemkenőcs).

P é l d á k:

R. Butyri cacao
dr. duas.
Merc. praecip. rubr.
gr. sex.
Misce exacte f. Ungv.
 D. S. Szemkenőcs.

R. Butyri recent. ins.
drach. tres.
Olei nucis iugland.
scrup. unum.
Merc. praec. alb.
gran. sex.
Exacte misce f. Ungv.
 D. S. Szemre.

13. Illó kenőcs (?)

Illó kenőcs (linimentum, litus) a' kenőcsnél lágyabb állományu tömeg, melyel a' test valamely része, némi dörzsölés hozzá járulása által, bekenetik. Az illó kenőcs hordanyagai sajtolt olajok; felveendői mind azok, melyek a' kenőcsökben, csak hogy kevesebb mennyiségben. Miket a' kenőcsökről mondánk, ide is alkalmazhatók.

P é l d á k :

R. Linim. volat.
unc. unam.
Camphorae
dr. unam.

M. D. S. Bekenni való.

R. Linim. volat
unc. unam.
Tinct. opii simpl.gr.
vigintiquat.

M. D. S. Mint az előbbi.

14. S z á j k e n ő c s.

A' szájkendőcs (litus oris.) csak abban különbözik az illó kenőcstől, hogy semmi zsíros anyag járuléka nincs 's hogy a' szájbajok megtisztogatásánál, megerősítésénél 's más hasonló garatbántalmakban tollkés által veendő használatba.

P é l d á k.

R. Mell. rosar. unc. un.
Boracis drach. sem.
Exacte misce.

D. S. Ecsetelni.

R. Syrup. rubi idaei.
Nuncil. cydonior.
ana unc. dimidiam.

M. D. S. Pinnelsaft.

15. Készített balzsam.

A készített balzsam (balsamum artificiale) más anyagokkal bensőleg együtt, sajtolt olajból álló, keményebb kenőcs állományu, 's a' test valamely részére csak kis mennyiségben kenendő tömeg. Hordanyaga a készített balzsamnak többnyire sajtolt szerecsen dió olaj, cacao vaj, melyek már magukban is kenhetők és sűrűk. Felveendők: illó olajok, gyanták, mézga gyanták, termés balzsamok, camfor, moschus, ambra, állati illó olaj, 'stb. A többi mondani való összevág a' kenőcsről mondottakkal.

P é l d á k :

R. Olei baccar. lauri.
 — *nucis moschat.*
     ana unc. semis.
 — *destill. menth.*
     piper.
 — *foenic.*
     ana dr. sem.

M. D. S. Gyomor és alhas tájaira kenni.

R. Olei nucis moschat.
     expres. unc.
     semis.
 — *destill. lavand.*
 — — *caryoph.*
     ana drach.
     semis.

M. F. Balsanum.

D. ad pyxidem. S. Balsam zum einreiben und riechen.

16. Csöre.

Bármely csepfolyó gyógyszer, ha a' test valamely ki-
felé nyíló üregébe hajtatik, legyen az üreg természetlől,
vagy a' nélkül alakított csörének, vagy lövelésnek
(iniectio) mondatik.

A' száj és végbélbe teendő lövelések gargarizálás és
és allövet (enema, clysmata) névvel jelettetnek.

Főzetek, forrázatok, fejetek, nedvek 'stb. csöréktől
alkalmasok, melyek körül semmi különös megjegyzendő
nincs.

P é l d á k:

R. Merc. subl. corros.

gr. unum.

Solve in

Aquae destill.

libr. una,

adde

Mucil. gumm. arab.

dr. duas.

D. S. Belövelésre használandó.

R. Sulfatis zinci

*gran. de-
cem.*

Opii puri

gran. sex.

Solve in

Aqu. font. destill.

unc. sex.

D. S. Mint az előbbi.

17. Allövet.

Allövet (clysma, enema), végbélbe lövés a segnyiláson által.

Van az allöveteknek hordanyaguk, felveendőjük és mellékzetük; cél: enyhítés belfájdalom szüntetés, szélhajtás, táplálás, bélsár kisegelés 'stb. Az allövetek anyaga sokféle 's az említett céloknak megfelelő legyen.

A' belövelendő mennyiség mint életidőre nézve változik, 's a' felnőtteknél nyolc obonytól kezdve egy fontig; a' csecsemőknél egy obonytól két obonyig hághat fel; — mind pedig az allövet rendeltetése 's a' beteg érzékenysége szerint különböző; minél tovább bentartandó az, 's minél nagyobb a' beteg érzékenysége, annál kisebb legyen az allövet mennyisége. A' behajtandó allövet hőmérséke legyen az állati meleg hőfokával (+28—31°R.) egyező.

A' járulékok arányát azok gyógyereje, 's a' különös javalat módosítja. Általában valamely gyógyszerből mindig két annyi vétetik allövetül mint egyéb felhasználatra.

A' vény írás az általános és részletes szabályokhoz alkalmazandó.

P é l d á k:

<i>R. Rad. salep.</i>		<i>Coq. c. aq. font. s. q.</i>
<i>dr. unam.</i>		<i>per quadrantem horae.</i>

Colat. unc. sex,
adde

Mucilag. gumm.
tragacant.
dr. tres.

Tinct. anod. simpl.
scrup. unum.

D. S. Háromszori allövetnek.

R. Aq. font.

Aceti vini optimi
ana unc.
duas.

D. S. Kcet allövet.

R. Sapon. medicat.
drach. tres.

Solve in
Aq. calidae
unc. sex.

D. S. Allövet.

R. Flor. chamom.

Avenae decort
ana drach.
tres.

Coq. c. aq. font. s. q.
per quadrantem horae,
Colat. unc. octo,
adde

Salis mirab. Glaub.
unc. semis.

Mell. crudi
Olei lini
ana unc. un.

D. S. Zum Klystir.

R. Rad. valer. sylv.
Flor. chamom.

ana unc. se-
mis.

Inf. s. q. aq. font. ferv.
per quadrantem ho-
rae

Colat. lib. unius,
adde
Assae foetid, cum

Vitello ovi subacta
drach. duas.
 D. S. Zu zwey Klystiren.

18. S z é k c s a p.

A' székcsap (*suppositorium*) vastag, keményded, sima, 's mintegy két ujnyi hosszú kupot képel, mely a' végbélbe többnyire a' has megindítása végett bocsátatik.

Az anyagok, melyből a' *suppositoriumok* lenni szoktak: szappan, szalonna, méz, vaj, liszt, tojás széke, olajok, mézga gyanták 'stb.

Kevésbé rendeltetik ma ezen alak, 's a' célnak, melyre használtatik, jobban 's biztosabban megfelelnek az allövetek.

P é l d á k:

R. Mell. crudi leni igne
inspissati q. s.
Formetur inde massa
conica ponderis
dr. unius.

D. S. Székelés segitni.

R. Saponis medicinalis drach.
unam.
Formetur massa
conica.

D. S. Mint az előbbi.

19. S z e m v i z.

A' szemviz (collyrium)? — csepfolyó gyógyszer, mely különféle szembajokban külleg a' koros szervre alkalmaztatik. Sokféle főzetek, forrázatok, keverékek `stb. e' név alatt jönnek, 's mindegyik saját mód szerint készitendő. Itt az orvos és gyógyszerész ne feledjék, miszerint igen gyenge 's egyszersmind igen nemes szervvel van dolguk, azért a' collyrium kiváló figyelemmel rendeltessék 's ugyan oly gonddal készitessék.

P é l d é k:

R. Lapidis divini
gr. decem.

Solve in

Aquae destill.

unc. quatuor.

Adde

Acet. lithargyr.

scrup. unum.

Laudan. Liq. Syd.

dr. semis.

M. D. S. Szemviz.

R. Aqu. rosarum

unc. tres.

Tinct. anod. simpl.

scrup.

unum.

Mucilag. cydonior.

unc. semis.

M. D. S. Augewasser.

20. Szájöblögető és gargarizáló.

A' szájöblögető (collutorium) csepfolyó gyógyszer, mely a' szájürben egy ideig tartatik, vagy a' torok felé mozdítatik 's ekkor a' gargarizálás (gargarisma) hallatszik 's azután kiköpetik. Minden csepfolyó gyógyszer, főzet, forrázat, fejet, keverék ha az említett célra rendeltetik szájöblögető és gargarizáló szerré leend.

P é l d á k:

R. Boracis veneti dr.
unam.

Solve in

Aqu. salviae unc.

sex. adde

Mell. rosar. unc. un.

M. D. S. Szájviz, vele a'
szájt többször kiöblögetni.

R. Flor. sambuc. dr. duas
Inf. s. q. aq. font. ferv.

per quadrantem horae

Colat. unc. octo, add.

Mell. depurat.

unc. duas.

M. D. S. Gargarizáló.

21. F ü r d ö k.

Minden csepfolyó test, vagy folyadék, vagy gőz alakban használva fürdőt (baineum) alkothat, melyben vagy az egész szervezet felülete, vagy csak része nedvesítetik meg.

A' fürdő lehet meleg, langy, hideg. Lehet általános, vagy részletes, a' minthogy vannak lábfürdők, kézfürdők, alfelfürdők 'stb. Vannak továbbá fürdők, meleg gyógyforrásokból elvezetettek, vagy mesterséggel készültek. Ide tartoznak a' gőzfürdők, zuhanyfürdők 'stb.

A' fürdők alja — basis — mindig viz, — folyam, eső, vagy kut viz, — mely a' különféle javulatok következtében sokféle gyógyszeres anyagokkal láttatik el. Ilyenek a' tej, téjsavó, bor, pálinka, ecet, konyha só, kőnleghalvag, timsó, kénsavas vasélecs vagy zöldgálic, borkősavas hamvaséleg — globuli martiales, — hamharmadkéneg vagy kénmáj, szappan, növényi főzetek, és forrázatok mint: mályva- mahola ziliz- ökör-farkkóró- szagos rozmarin- citromszagu melissza- kerti zsálya- szagos ruta füvek; orvosi szikfű- bodza- hárs szódokfa- szagos levendula virágai; nehéz szagu boróka bogyói; vetési repce magvak; pongyola pitypang- macsgyökönke gyökerei; china és füzfa héjak 'stb.

Ezen járulékok a' ránya, a' különféle gyógytani célokhoz és körülményekhez alkalmazandó, a' fürdők megnyisége szinte ily módon határozandó meg.

P é l d á k :

<i>R. Corticis salicis</i>		<i>Herb. menth.</i>
<i>unc. octo.</i>		— <i>salviae.</i>

Flor. lavand.
 — *chamom.*
ana unc.
duas.

Concis. f. Species.

D. S. Langyos fürdőbe.

R. Furfur. tritici
Farinae sinapis
ana unc. tres.

M. D. S. Lábfürdőbe.

R. Infus. flor. sambuc.
ex unc. se-
mis parati
lib. unam.

Aceti vini

Mellis

ana unc.
duas.

M. D. S. Oft zu erwärmen
 und den Dunst einzuathmen.

22. Gáz kifejlesztés.

Különféle gyógytani célok szerint, többféle gázok'szoktak kifejlesztetni, melyeknek előadása nem ide tartozik.

A' legsav' könhalsav' a' halványos viz gázok kifejlesztéseinek módját, melyek a' ragályok, gerjek ellen oly hatályos erővel bírnak, ide csatoljuk.

a) Legsav-gáz kifejlesztése

R. Nitratis lixiv. in
pulv. triti.

Acidi sulfurici
ana unc. unam.

A' legsavas haméleg üveg edénybe tétessék, lassan-
kint ráöntvén a' kénsavat, üveg pálcával kevertessék.

A' legsav fehér gőz alakban fejlík ki.

b) Könhalvsav gáz kifejlesztése.

<i>R. Muriatis sodae in</i>	<i>Acidi sulfurici</i>
<i>pulv. trit. un-</i>	<i>drach. decem.</i>
<i>ciam unam.</i>	

A' sósavas szikélegre folyton öntessék a' kénsav, 's
folytattassék a' művelet mint fölebh.

A' sósav fehér gáz alakban gomolyog szét.

c) A' halványos víz gáz kifejlesztése.

<i>R. Muriatis sodae</i>	<i>Oxydi mangani</i>
<i>unc. duas.</i>	<i>unc. unam.</i>

A' porrá tört 's jól összekevert sósavas szikéleg, és a'
cseléleg alkalmas üveg edénybe tétessék 's mérsékelt szén-
tüzön melegitessék, hozzá vizet adunk, melyet rázás által
jól összekeverünk. Ekkor folyton két és fél obonnyi tö-
ményített kénsav öntetik bele. Sárga gáz fog kifejleni, me-
lyet Davy Chlorine névvel jelett.

Némely összetett szerek.

N e v e k:	A l k a t r é s z e k:
Acetum Lithargyri.	Rp. Acetat. plumb. acidul. sicc. unc. sex. solv. in aq. dest. libr. duabus. Adde: Pulv. Litharg. uncias tres.
Aqua aurea seu divina Fernelii.	Rp. Mercur. sublim. corros. drachm. unam. Solve in aq. calcis libra una.
Acidum aceticum camphoratum. Pharm. Boruss.	R. Camph. drach. semis. Ol. Caryophyll. gtt. vigint. Ol. citri gtt. decem. Acid. acetici uncias quatuor.
Aqua calcis.	Rp. Calcis viv. libr. unam. Aq. dest. libr. trigint.
Aqua carminativa.	Rp. Flor. chamom. rom. libr. semis. Cort., citri., — Aurant, sem. Foenic., — Carvi, coriandri, Herb. abrot., — menth. cr. ana unciam unam, et semis. Aq. font libram sedecim. Abstrahe libr. sex.

N e v e k :	A l k a t r é s z e k :
Aqua laxativa Vien- nensis.	Rp. Fol. Sennae drach. sex Crem. Tart. drach. unam. Aq. font. ferv. unc. sex. Stet in infus. p. $\frac{1}{4}$ h. In colat solve : mann. elect. unc. una. Clarific.
Aqua Pragensis. s. A- qua foetida anti- hysterica.	Rp, Galban., Ass. foetid. aa. unc. duas. Opopanac., Myrrh. aa. unciam unam, et semis Castor., Rad. Le- vist, Galang., Paeoniae aa. unc. unam Rad. Dictamn. — Zedoar. aa. drach. sex. sem. Cumin., Ma- cis, Hb. Meliss., — Menth. cr., Matric. aa. unc. duas. Hb. Rutae unc. duas. Spir. vini libr. duas. Aq. font. libr. decem. Abstrahé libr. sex.
Aqua ophthalmica coerulea.	Rp. Aerug. gr. quinque. Salis am- mon. drach. unam. Aq. calcis libr. unam.
Aqua ophthalmica Plenckii.	Rp. Zinci sulphur. gran. unum et se- mis — gr. tria. Solve in Aq. Ro- sar uncia una et semis.
Aqua phagedaenica.	R. Mur. Hydrarg. corros. grana se- decim. Mur. ammon. drach. unam. Aq. destil. libr. quatuor.

N e v e k :	A l k a t r é s z e k :
Aqua phagedaenica mitis.	Rp. Calomel. drach. unám. Aquae calcis libram unam.
Aqua phagedaenica nigra.	
Aqua saturnina. Phar. Boruss.	Rp. Plumb. acet. solut. unc. unam. Aq. dest. libras quatuor.
Aqua vegeto — mineralis Goulardii.	Rp. Acet. Litharg. unc. unam. Aq. font. libr. unam. Alcoh. drach. unam.
Aqua vulneraria acida Thedenii.	Rp. Aceti libr. tres. Alcoh. libr. unam et semis. Acid. sulfur. ditut. libr. semis. Mell. desp. libr. unam. M.
Balsamum Arcaei.	Rp. Elemi, Terebinth. Seb. ovill., Axung. porc. aa. part. aequales. Liquefacta misceantur.
Balsamum Locatelli, s. italicum rubrum.	Rp. Cer. citr. unc. unam Ol. Oliv., Tereb. ven. aa. unc. unam et semis. Liquefact. adde: Bals. peruv. drach. semis Gummi Kino scrup. duos.
Ceratum simplex.	Rp. Cer. alb. libr. unam. Axung porc. libr. semis. Liquefact. effund. in tabulas.

N e v e k :	A l k a t r é s z e k :
Clyisma anodynum Vogleri.	Rp. Flor. Verbasci, Capit. Papaver. aa. drach. duas. Conc. M.
Conserva Cochlea- riae.	Rp. Herb. cochleariae rec. uncias tres. Contude in mortario marmor. ope pistill. ling. in pulvem. Dein adde: Sach. alb. uncias sex., et redige massam in conservam.
Decoctum Pollini(ere- detileg).	Rp. Rad. Sarsap. — chin. nodos., Pulv. Antim. crud. et pulv. Lapid. pu- mic. in petia ligator. aa. unc. se- mis. Putamen Nuc. iugland. unc. decem Aq. comm. libr. octo. ma- cera per noctem, et deinde coq. vas. cl. p. $\frac{1}{2}$ h. Remove petia, coque residuum ad libr. quatuor. et liquid. decant.
Decoctum Zittmanni fort. (Chelius sze- rint).	Rp. Rad. Sarsa par. unc. duodecim. Coq. c. Aq. font. libr. vigintiqua- tuor p. $\frac{1}{4}$ h. Adde in nodul. lig- gat: Alum. sachar. unc. unam et semis. Merc. dulc. unciam semis. Cinnab. Antim drach. un. sub. finem coction. admisce: Fol. Sennae unc. tres. Rad. Liquir. unc. unam et semis. Sem. Anis. vulg. Foenic aa. unc. semis. co-

N e v e k:	A l k a t r é s z e k:
	lat. libr., sedecim. S. Decoctum forte.
Electuarium catholicum s. purgans.	Rp. Pulp. tamarind., Cass. aa. unc. quatuor. Pulv. fol. Sennae unc. duas. Cremor. Tart. unc. un. Pulv. sem. Anisi unc. semis. mell. q. s.
Elixirium acidum Halleri.	Rp. Alcoh. o. 850. Acid. Sulf. conc. pur. aa. part. aequales.
Emplastrum adhaesivum Pharm. Borus.	Rp. Emplast. plumb. simpl. libr. duas. Tereb. coct. libr. unam. Liquefact. misc.
Emplastrum cantharidum.	Rp. Cerae citr. unc. octo. Axung. porc. Tereb. aa. unc. duas. Pulv. Canth. unc. sex.
Emplastrum diachylum simplex.	Rp. Axung. porc. libr. duas. Pulv. Lithargyr. libr. unam. Coq. l. a. in Emplastrum. (s. Empl. Plumbi simplex).
Emplastrum diachylum compositum.	Rp. Emplast. Plumb. gummi resinous.
Emplastrum spermaceti.	Rp. Cerae alb. seb. cerv. aa. libr. unam. Spermacet. Axung. porc.

N e v e k :	A l k a t r é s z e k :
	aa. libr. semis. Liquef. effend. in tabul.
Extractum catholicum, s. catharticum, s. panchymagogum Crolii, s. purgans drasticum.	Rp. Pulp. Colocynth., Agaric. alb., Scammon., Rad. Helleb. nigr. aa. uncias tres. Aloesunc. quatuor. Digere c. Spirit. vin. rectificatiss. q. s. et decantha. — Residuum coq. c. s. q. Aq. comm. Colatur. misc. c. Tinct. et inspiss. in Extr. siccum.
Fomentation d'acétate de plomb (Ricord).	Rp. Eau 250 gramm., Acétate de plomb 4 gramm. M. Pour la balaine; la lotion sur la vulve, les applications sur les piqûres de sangsues.
Gelatina Lichenis Islandici.	Rp. Lichen. Island. unc. duas. Kali carbonic. depur. in Aq. calidae Mensura solut. drach. duabus. Macerentur per tres horas, deinde colentur. Residuum rite ablutum coq. c. Aq. comm. q. s. ad remanent. unciar. sex. cui adde Sach. alb. unciam unam, et semis. Elaeosach. Anisi unciam semis. M. D.

N e v e k :	A l k a t r é s z e k :
Guttulae Durandii contra calculos biliarios.	Rp. Ol. Terebinth. unc. semis. Aether sulfurici drach. duas.
Hydromel infantum.	Rp. Fol. Sennae unc. unam et semis. Rad. Ireos. flor. Liquir., Passul. major., Caricar. aa. unc. unam. Anis. stell. drach. unam. Inf. s. q. Aq. font. p. hor. Colat. libr. unus. Adde: Sach. alb. uncias duas.
Infusum Gallarum.	Rp. Gallar. turc. cont. unc. duas. Aq. dest. uncias novem. Alcoh. 0,910 uncias tres. Diger. p. 24 hor. Filtr.
Infusum Rhei chinensis simplex.	Rp. Rad. Rhei chinens. consc. drachmas tres. Aq. desill. uncias sex. Coq. p. aliquot momenta, et filtra.
Lac virginis s. Aqua cosmetica.	Rp. Tct. Benzoe unc. unam. Aq. Ros. libr. un.
Laudanum liquidum Sydenhami (eredeti vény) Phar. Boruss.	Rp. Opii. unc. quatuor. croci unc. unam. semis. Cariophyll., Cass., Cinnam. aa. drach. duas. Vin. Malacens, uncias triginta octo. Diger. et filtre.

N e v e k :	A l k a t r é s z e k :
Linctus emeticus Hufelandi.	Rp. Tart. emet. gran. unum. solve in Aq. destill. unc. una Adde: Oxy-mell. squillit., Syrup. simpl. aa. unciam semis; pulv. rad. Ipecac. scrupulum unum. M.
Linimentum volatile.	Rp. Ammon. pur. liq. unc. unam Axung. porc. vel Ol. Olivar. unc. quatuor.
Liquor s. Liquamen s. Oleum Myrrhae.	Rp. Extr. Myrrh. unc. unam. Solv. in Aq. destill. unciis quinque.
Lotion antisyphilitiqu. (Ricord.) Contre les ulcérations syphilitiques tertiaires, et en particulier contre les ulcérations de la gorge.	Rp. Eau distill. 250 gramm., Jodure de potasium 1 gramm., Teinture de Jode 4 gram.
Mixtura contra morsum canis rabidi. s. Haustus anti-lyssus. Pharm. Saxon.	Rp. Meloes Melle condit. Nro 11, Mellis despum. unc. unam., Ferri sulfuric. factit scrup. semis, Fuliginis splendent. drach. semis. Conterant. in mortar. exactissime in pulviculam, dein addantur sem-

N e v e k :	A l k a t r e s z e k :
	sim Aceti crudi unc. duae. Misceantur. D.
Morsuli chinae.	Rp. Sach. alb. libr. unam. Aq. commun. unc. tres coq. ad consistent. tabuland. Adde: pulv. Cort. peruv. unc. tres. Flaved. cort. Aurant. unc. unam.
Oleum Ricini artefactum Hufelandi.	Rp. Ol. Papav. unc. unam. Ol. Croton gtt. quinque.
Oxymel Scillae.	Rp. Acet. Scill. libr. unam. mell. libr. duas Coq. in vas murrh. ad syrup. consist.
Pilulae mercuriales Hufelandi.	Rp. Muriat. Hydrarg. corros. gr. quinque Solv. in aq. dest. ferv. s. q. Adde: mic. pan. alb., sach. alb. aa. q. s. ut f. pilul. Nro 180.
Ptisana Hippocratis.	Est. Decoct. Hordei c. Oxymel. simpl.
Pulvis Doweri.	Rp. Pulv. rad. Ipecac., Pulv. Opii aa. drach. unam. sach. alb. unc. unam.
Pulvis Capucinatorum.	Rp. Sem. Sabadillae., Cocul. de Levante, Fol. Nicot., Semin. Petroselin. aa. part. aequales.

N e v e k:	A l k a t r é s z e k:
Solutio Donowani. (Legujabb össze- tett szer a' fene- ellen).	Rp. Arsen. albi gran. 1,59. Merc. vivi grana 4. Jodi puri grana 3,05. Ter- rant. c. alcoh. solve in uno, et tercentis millesimis gran. Aq. dest. simul terant. Addeacidi hy- drojodici tantum, ut tota solutio fiat gran. mille tercent.
Syrupus simplex. v communis v. sa- chari.	Rp. Sach. alb. libr. duas. Aq. font. libr. unam. unica ebull. coq. in Syrup.
Tinctura contra Chlo- rosim Günthéri.	Rp. Tint. Vanillae, — Ferri acetico— aetherei aa. unc. semis. M.
Tinctura Malatis ferri s. Tinctura Mar- tis cum succo po- mor.	Rp. Extrac. Malat. Ferri unc. duas. Alcoh. 0,910. Aq. Cinnam. simpl. aa. libr. semis. Tinct. filtr. ha- beat. unc. sex.
Tinctura Jodi.	Rp. Jodi drach. unam. Alcoholis 0,850 unc. duas.
Tinctura cinnamomi.	Rp. Cort. Cinnam. occidental. contus. drach. duas. Alcoh. 0,850 libr. unam. Pondus tinet. filtr: unc. decem.
Trochisci pector. albi.	Rp. Pulveris. gg. arab. Sach. candis.

N e v e k :	A l k a t r é s z e k :
	aa. uncias octo. Aq. flor. aurant. q. s. ut f. Trochisci.
Ungventum Hydrargyri cinereum fortius s. Ungv. Neap.	Rp. Hydrarg. Butyr. Cacao. Axung. porc. aa. unc. semis. M. exacte in unguentum.
Ungventum Rosarum.	Rp. Axung. porc. c. Aq. Rosar. lot. libr. unam. Cerae alb. uncias tres. Liquefact. et semirefrigerat. adde: Ol. Bergamott., Lavand. aa. drach. semis.
Vinum antimoniale Huxhami.	Rp. Tart. stibiat. gr. duo. vin. hispan. vel. gall. albi unc. unam.
Vinum martiatum. Pharm. Boruss.	Rp. Filor. ferri minutim fractorum unc. duas. Cort Cinnam. unc. un. vini rhen. libr. duas Digere.
Vinum Colchici opiatum (Eisenmann).	Rp. Vini sem. Colch drach. tres. Tct. Opii. crocat. drach. semis. M. D.

Kik, e' tekintetben szélesb ismereteket vágnak szerezni: Izdenczynek, Diegelmann által közrebocsátott „Tabellari-sche Uebersicht der Arzneimittel“ című munkájára ntasítjuk, honnan az itt felhozott összetett szerek is átvétetvék.

M. ACADEMIA'
KÖNYVTÁRA

T a r t a l o m.

Előszó	lap. 1.
A' vény szerkesztés módjáról általában	3.

I. RÉSZ.

A' vény szerkesztéséről különösen	14.
A' gyógyszerek választásánál figyelembe veendő szabályok	14.

II. RÉSZ.

Egyes vényekről részletesen	17.
---------------------------------------	-----

Első szakasz.

	lap.		lap.
Bel-vényekről	17.	Olajenkor	43.
Por	19.	Forrázat	—
Lapdars	26.	Főzet	49.
Falat	31.	Főzetes-forrázat	55.
Nyalat	33.	Ptisana	56.
Pogácsa	38.	Fejet	58.
Szároz nyalat	30.	Keverék	62.
Körénycse (?)	42.	Juláp	—

	lap.		lap.
Közép keverék	64.	Nyák	76.
Tümény keverék	68.	Conservae	77.
Nyelet	70.	Kisajtolt friss füvek nedvei	—
Téjsavó	72.	Fajok (?)	78.
Kacsonya	73.		

Má s o d i k s z a k a s z .

	lap.		lap.
A' kül-vényekről	79.	Csőre	96.
Hinték	—	Allüvet	97.
Órpor	80.	Széksap	99.
Szempor	61.	Szemviz	100.
Fogpor	82.	Szájöblögető és gargari-	
Fogyalat	83.	záló	101.
Szároz borogató	84.	Fürdők	—
Nedves borogató	85.		
Cataplásma	86.	Gáz kifejlesztés.	
Mustár kovász	88.	a) Légsav gáz kifejlesztése	103.
Tapasz	89.	b) Könhalvsav gáz kifejlesztése	104.
Viasztapasz (1)	90.	c) Halványos víz gáz kifejlesztése	—
Kenőcs	91.	Némely összetett szerek I—XI.	
Illó kenőcs (?)	93.		
Szájkenőcs	94.		
Készített balzsam	95.		

Nyomatási hibák.

23. lapon		17. sorban	grada	helyett,	olvassd	grana
27. "		15. "	szörp-vonat	"	"	szörp-vonat
30. "	második	7.	lactu c.	"	"	lactue
31. "	"	"	alcohol	"	"	alcohol
37. "	"	"	dua	"	"	duas
—	"	"	17.	"	"	fumar
42. "	első	"	1.	"	"	aqua
—	"	"	8.	"	"	száros
49. "	"	"	10.	"	"	imporat
54. "	"	"	14.	"	"	idaci
55. "	második	"	14.	"	"	lutei
62. "	első	"	6.	"	"	semis
63. "	"	"	5.	"	"	ellenkezuck,
67. "	masodik	"	10.	"	"	Aqr
80. "	"	"	20.	"	"	ilő
84. "	"	"	19.	"	"	kall
—	"	"	21.	"	"	vestagabb
				"	"	vestagabb.
